

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

Marcela Cimlová

Polská národnostní skupina v Německu

Diplomová práce

Praha 2018

Autor práce: **Marcela Cimřlová**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Jaroslav KUČERA, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

CIMFLOVÁ, Marcela. *Polská národnostní skupina v Německu*. Praha, 2018. 66 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních vztahů. Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.

Anotace (abstrakt)

Tato práce se zabývá polskou národnostní skupinou v Německu, ke které se hlásí okolo 2 milionů Poláků a Němců s polskými kořeny. Polonia má v Německu velmi rozvinutou organizační strukturu, která pečuje o polskou kulturu, jazyk i tradice a také prosazuje její práva, která vyplývají z Polsko-německé smlouvy o dobrých sousedských vztazích a přátelské spolupráci z roku 1991.

Z výstupů kulatých stolů a konferencí, které jsou pro polsko-německý dialog zásadní, vyplývají problémy, se kterými se polská skupina potýká. Hlavní problém spočívá v asymetrii naplňování polsko-německé smlouvy z roku 1991, která garantuje stejná práva jak polské skupině v Německu, tak i německé menšině v Polsku, které Polsko uznalo statut národnostní menšiny. Dále potom nedostatek finančních prostředků, což znemožňuje efektivní fungování polských organizací a s tím souvisí i neuspokojivá úroveň výuky polského jazyka na státních školách.

V práci docházím k závěru, že polská národnostní skupina sice není *de jure* uznanou národnostní menšinou, ale *de facto* má práva, která se běžně národnostní menšině přisuzují. Dále jsem zjistila, že Poláci neusilují především o uznání národnostního statutu, jak jsem se na počátku domnívala, ale chtějí nalézt řešení pro výše zmíněné problémy a tím dosáhnout úplného naplnění polsko-německé smlouvy.

Abstract

This thesis deals with a Polish national group in Germany, Polonia, comprising about 2 million Poles and Germans with Polish origin. Polonia has a very well-developed organizational structure in Germany that takes care of Polish culture, language and traditions, as well as stands up for its rights listed in the Polish-German Treaty from the Polish-German Treaty of Good Neighborhood and Friendly Cooperation of 1991.

Periodical roundtables and conferences that are crucial for the Polish-German dialogue show problems that the Polish group faces. There are asymmetries in the fulfilment of the Polish-German treaty of 1991, which guarantee the same rights for the Polish group in Germany as for the German minority in Poland: whereas the latter is officially recognized as a national minority in Poland, the former has not been awarded the minority status. Furthermore, there is a lack of funding in the case of Polonia, which prevents the effective functioning of Polish organizations, and the unsatisfactory level of teaching Polish at public schools.

Author of the thesis comes to the conclusion that although the Polish national group is not a *de jure* recognized national minority, it *de facto* has the rights that are commonly attributed to a national minority. Moreover, the analysis showed that the Poles are not primarily seeking recognition of the national minority status, as originally presumed, but they rather want to solve the above-mentioned problems and thus fulfil the Polish-German treaty.

Klíčová slova

Polonia, polská národnostní skupina, Poláci v Německu, menšina, Polsko-německá smlouva o dobrých sousedských vztazích a přátelské spolupráci z roku 1991, Konvent polských organizací, kulatý stůl, Kongres polských organizací, polská média, finanční podpora Polonie.

Keywords

Polonia, Polish national group, Poles in Germany, minority, the Polish-German Treaty of Good Neighborhood and Friendly Cooperation of 1991, Convention of Polish Organisations, roundtable, Congress of Polish Organisations, Polish media, funding of Polonia.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. 5. 2018

Marcela Cimfllová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce, prof. PhDr. Jaroslavovi Kučerovi, CSc., za cenné rady a poznámky, a především za pevné nervy. Velké díky patří váženému panu Wieslawovi Lewickiemu, který se v této oblasti velmi angažuje a poskytl mi tak mnoho užitečných materiálů, které mě v mé práci velmi posunuly.

Chtěla bych také poděkovat své rodině, Kamile a Stanislavovi Cimflovým a Filipovi Haškovi. Byli jste pro mě vždy velkou oporou, a právě díky Vám zde mohu psát tato slova.

Obsah

Obsah	1
Úvod	2
1. Uvedení do problematiky	5
1.1. Vymezení pojmů.....	5
1.2. Národnostní politika Německa	8
1.2.1. Národnostní menšiny ve Spolkové republice Německo	9
1.2.2. Právní postavení národnostních menšin	11
2. Dějiny Poláků na německém území	14
2.1. Od trojího dělení Polska do konce první světové války	14
2.2. Meziválečné období.....	15
2.3. Druhá světová válka	18
2.4. Období po válce do podepsání polsko-německé smlouvy.....	19
3. Polsko-německý dialog po podepsání Smlouvy o dobrých sousedských vztazích a přátelské spolupráci z roku 1991	23
3.1. Podepsání smlouvy	23
3.2. Německá Polonia	24
3.2.1. Složení polské skupiny	24
3.2.2. Právní postavení Polonie	26
3.2.3. Polské organizace	27
3.2.4. Přístup k médiím	30
3.2.5. Německá menšina v Polsku.....	32
3.3. Vývoj jednání	33
3.3.1. První setkání u kulatého stolu v roce 2011	38
3.3.2. Dialog po prvním kulatém stole	40
3.3.3. Druhé setkání u kulatého stolu	43
3.4. Důvody pro nespokojenost Polonie vyplývající z polsko-německého dialogu.....	46
3.4.1. Asymetrické pojmenování menšin ve smlouvě.....	46
3.4.2. Financování	50
3.4.3. Výuka polského jazyka jako mateřského jazyka.....	52
4. Závěr	56
Summary	59
Použitá literatura	60
TEZE Diplomové práce	65
Seznam příloh	66

Úvod

Téma této diplomové práce je “Polská národnostní skupina v Německu”. V současné době žije v Německé spolkové republice (dále Německo) okolo dvou miliónů Poláků. Jsou to lidé, kteří se na dnešním německém území ocitli z rozdílných důvodů. Někteří do Německa přišli po vstupu Polské republiky (dále Polsko) do Evropské unie a čerpali výhody sdíleného pracovního trhu, jiní pochází z rodin, které se na dnešním německém území ocitly již v 18. století, kdy Polsko na celé století zmizelo z mapy. Jmenovala jsem dva opravdu krajní případy, mezi kterými existuje mnoho dalších příběhů, které vysvětlují, jak a proč se Poláci ocitli v dnešním Německu.

Polská komunita je velmi dobře integrovaná do německé společnosti, proto se o ní velmi často hovoří jako o neviditelné. Ve skutečnosti není vůbec neviditelná, je to aktivní skupina, která má vlastní média a nespočet kulturních, sportovních, církevních a jiných organizací, se kterými společně usiluje o naplnění Polsko-německé smlouvy o dobrých sousedských vztazích a přátelské spolupráci z roku 1991 (dále polsko-německá sousedská smlouva).

Tato smlouva, kterou Německo a Polsko podepsalo dne 17. 6. roku 1991, mimo jiné vytváří i právní rámec pro německou a polskou národnostní skupinu. Smlouva zaručuje rovnocenné podmínky a práva pro obě dvě skupiny, ačkoliv již v úvodním odstavci článku 21, který se týká právě ochrany národnostních menšin, dochází k asymetrii v pojmenování v případě obou skupin. Zatímco v Polsku má německá menšina právní statut národnostní menšiny a přináší jí to mnoho s tím spojených privilegií, polská komunita takový statut ani privilegia nemá. Polská strana proto požaduje úplné naplnění této polsko-německé smlouvy.

Cílem této práce je zjistit, jak se vyvíjel polsko-německý dialog v oblasti národnostních menšin od podepsání sousedské smlouvy v roce 1991 do roku 2016, kdy se konal zatím poslední kongres polských organizací v Německu. Zajímá mě, s jakými hlavními problémy se polská strana potýká, a zda Německo podniká kroky k jejich vyřešení. Předpokládám, že polská skupina požaduje uznání statutu národnostní menšiny de jure tak, jako tomu je u německé menšiny v Polsku.

V první části práce vysvětlují základní pojmy jako definice národnostní menšiny, přestěhovalce nebo Polonia. Poté vysvětlují, jakou národnostní politiku Německo uplatňuje, jak spolupracují Německo a jednotlivé spolkové země, jaké zákony regulují ochranu a práva

národnostních menšin a jaké národnostní menšiny jsou v Německu právně uznané.

Další část je zaměřena na historický vývoj polské národnostní skupiny na německém území. Tuto část považuji za nezbytnou zmínit, protože je pak lépe pochopitelné, proč Poláci statut národnostní menšiny požadují. Historický výklad začíná na konci 18. století, kdy došlo k trojímu dělení Polska, a pokračuje až do 90. let, kdy byla podepsána polsko-německá sousedská smlouva. Hlavním zdrojem informací pro mě byla kniha od Petra Olivera Loewa „Wir Unsichtbaren: Die Geschichte der Polen in Deutschland“.

Podepsáním polsko-německé sousedské smlouvy se otevřela nová kapitola dějin německé Polonie a také nová kapitola mé práce. Zde se zabývám tím, jak se vyvíjelo postavení polské komunity v Německu, co přinesla setkání u kulatého stolu nebo kongresy polských organizací. V této části čerpám hlavně z výročních zpráv Ministerstva zahraničí Polské republiky a z prohlášení přijatých během polsko-německých setkání. Získat dokumenty a jiné podklady pro tuto diplomovou práci nebylo jednoduché, ale podařilo se mi zkontaktovat pana Wiesława Lewickiego, který se v této záležitosti velmi angažuje. Například v letech 2009-2013 byl předsedou Konventu polských organizací v Německu, nyní je opatrovníkem internetového portálu Polonia Viva a napsal nespočet článků, které se vyjadřují k situaci Polonie v Německu. Ten mi poskytl mnoho oficiálních materiálů, které bych sama pravděpodobně nenalezla. Ze zmíněných dokumentů vyplývají polské požadavky, které se nevztahují pouze na uznání statutu národnostní menšiny. Ty se snažím dál rozvést a objasnit.

Sekundární zdroje, které jsem využívala hlavně pro první dvě části této práce, jsem získala především během mého studijního pobytu na Jagellonské univerzitě v Krakově. Literaturu jsem studovala jak v německém, tak i polském jazyce. Velmi často jsou knihy napsány oběma jazyky. Velkou oporou mi byla již zmíněná kniha „Wir Unsichtbaren: Die Geschichte der Polen in Deutschland“ od Petera Oliwera Loewa. Další kniha, z které jsem čerpala, se nazývá „Polen in Deutschland“ a dále dokument „Zwischen zwei Welten“ od Petra Nagela. Velkým zdrojem informací pro mne byly internetové stránky polských organizací především Konventu polských organizací, nebo internetového portálu Polonia Viva.

Co se týká primárních zdrojů, jde především o polsko-německou sousedskou smlouvu roku 1991, poté Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen

über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit. Využívala jsem také roční zprávy o situaci Poláků v Německu a prohlášení, která vznikla na základě pořádaných kongresů. Jak jsem již naznačila, získat některé dokumenty bylo dost obtížné. Podařilo se mi to díky pomoci pana Lewického. Ačkoliv jsem provedla rešerši archivu Spolkového sněmu, nepodařilo se mi nalézt vhodné dokumenty, které by svědčily o stanovisku německé strany. Otázkou však zůstává, zda takové dokumenty existují, podle slov pana Lewického německá vláda nevnímá dobře integrovanou polskou skupinu jako problém, proto na ni nijak zvlášť nereaguje. Tato okolnost však do práce bohužel vnáší spíše perspektivu polské strany.

1. Uvedení do problematiky

Jedním z cílů této kapitoly je vysvětlit některé klíčové pojmy, které se týkají polské národnostní skupiny v Německu. Jedná se o pojmy: národnostní menšina, přestěhovalec a pozdější přestěhovalec, migrační původ a Polonia.

Dalším cílem je popsat, jakým způsobem funguje národnostní politika Německa, jaké kompetence připadají výhradně státu a jaké výhradně jen spolkovým zemím. Jaké je právní ukotvení této problematiky a jaké právně uznané menšiny se vyskytují na německém území.

1.1. Vymezení pojmů

Pro polskou skupinu v Německu neexistuje jasná definice. Pro její označení se proto často používají různé eufemismy. Vytvořit obecnou definici pro polskou skupinu je těžké především z toho důvodu, že se nejedná o homogenní skupinu, nýbrž o skupinu heterogenní, jejíž členové se od sebe liší rozdílným vnímáním vlastní identity, či důvodem a dobou příchodu do Německa. Z toho důvodu se polská komunita různě označuje například jako národnostní menšina, jazyková menšina (německy Sprachminderheit), národnostní skupina, etnická skupina, Polonia, polská skupina v Německu, polsky mluvící skupina, polská kolonie v Německu.¹

Pro pojem národnostní menšina zatím neexistuje obecně platná definice. V následujících řádcích proto uvádím několik všeobecně uznávaných definic, které se pro tento pojem používají.

Profesor Zbigniew Kurcz definuje národnostní menšinu jako skupinu osob, která žije uprostřed jiné národnosti, kde se ocitla díky změnám hranic, válce nebo migraci, a která sebe samu vnímá jako kulturní společnost lišící se od zbytku společnosti náboženstvím, jazykem, kulturními zvyky, nebo jinými faktory, jež jsou pro tuto skupinu důležité.²

H. van Amersfoort a L. Dyczewski tvrdí, že národnostní menšina se vyznačuje třemi

¹ Lesiuk W, Trzecielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

² Lesiuk W, Trzecielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 107, ISBN 3-7700-1119-8

základními znaky:

1. Menšina trvale obývá území daného státu, z čehož vyplývá, že taková menšina vzniká několik generací.
2. Existují slabiny, které této skupině znesnadňují se efektivně podílet na politickém dění.
3. Menšina má obecně znevýhodněné postavení v těchto čtyřech oblastech běžného života: právní systém, školství, pracovní trh, bytový trh.³

Další definici nabízí dokument zvaný *Instrument der Mitteleuropäischen Initiative zum Schutz von Minderheitenrechten*, který Polsko dne 21. dubna 1995 podepsalo. Tento dokument menšinu definuje jako v poměru ke zbylému obyvatelstvu daného státu malou skupinu, jejíž členové se jako obyvatelé jistého státu vyznačují rozdílnými znaky, které si chtějí zachovat.⁴

Německá definice národnostní menšiny se v podstatě s výše uvedenými shoduje, avšak navíc ještě uvádí, že za národnostní menšinu považuje tu skupinu, která je na německém území autochtonní.⁵

Tento element je jedním z hlavních důvodů, proč polská menšina zatím žádný statut národnostní menšiny nemá. Německo totiž Polonii vnímá jako skupinu imigrantů a jejich následovníků, kteří neobývají žádná původní území. S tímto kritériem původního území nesouhlasí profesor Kurcz, přičemž poukazuje na německou menšinu v Polsku s tím, že v obou případech se jedná o obyvatelstvo, které se v 19. století ocitlo na území sousedské země z historických důvodů. Podle něj se tedy nejednalo o migraci mezi dvěma státy, ale o migraci v rámci jednoho státu.⁶

S takovým výčtem různých definic bych mohla pokračovat dále. Dalo by se říct, že se tyto definice od sebe téměř neliší. Všechny definují národnostní menšinu jako skupinu osob žijících v daném státě a odlišujících se od zbytku národa řečí, kulturou, zvyky a jinými

³ Lesiuk W, Trzecielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 107, ISBN 3-7700-1119-8

⁴ Lesiuk W, Trzecielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 107, ISBN 3-7700-1119-8

⁵ BMI-Nationale Minderheiten. [online 28.9.2017]. Dostupné na: http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Gesellschaft-Verfassung/Nationale-Minderheiten/nationale-minderheiten_node.html

⁶ Lesiuk W, Trzecielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

znaky, přičemž tato skupina si chce svou odlišnost zachovat. Přesto však neexistuje jednotná definice, protože jak zahraniční, tak i domácí autoři nabízejí definice, které se liší z historických, sociologických, právních nebo politických aspektů. Stejně tak na mezinárodní úrovni chybí jasná definice národnostní menšiny. Nejznámější a nejvíce využívanou definicí v mezinárodních dokumentech je definice od Francesci Capotorti z roku 1979. Ta říká, že národnostní menšina je v porovnání se zbylým obyvatelstvem relativně malá skupina, která nemá nijak zvlášť výhodnou pozici a jejíž členové se jako obyvatelé tohoto státu odlišují od běžného obyvatelstva etnickými, náboženskými nebo jazykovými znaky a mají záměr si vlastní kulturu, tradice, náboženství nebo řeč zachovat.⁷

Jak Francesca Capotorti zmiňuje, člen takové skupiny musí být zároveň i občanem „hostující země“. Což vede opět k diskuzi na mezinárodní úrovni, která se týká získávání státního občanství. Ná státy je totiž vyvíjen čím dál větší nátlak, aby imigranti, kteří mají k hostující zemi užší a dlouhodobý vztah, získávali občanství mnohem jednodušeji.

Dalšími velmi důležitými pojmy k pochopení této práce jsou přesídlenec, německy „*Aussiedler*“, a pozdní přesídlenec, německy „*Spätaussiedler*“. Dá se spekulovat, jaký by byl vhodný překlad pro taková označení, zda vysídlenec, vystěhovalec nebo přesídlenec. Já jsem se pro tuto práci rozhodla používat pojem přesídlenec, neboť zbylé dva výrazy chápu v negativním slova smyslu. Oba dva pojmy znamenají to samé, jen se liší v době, kdy daná osoba do Německa přišla. Jako přesídlenec se označuje osoba, která do Německa přišla před 1. 1. 1993, a jako pozdní přesídlenec osoba, která přišla po 1. 1. 1993. Přesídlenec či pozdní přesídlenec jsou osoby, které přišly do Německa z některé ze zemí bývalého sovětského bloku nebo z území, které bylo před válkou německé, jako tomu bylo například v případě posunu východní německé hranice. Přesídlenec musel nejpozději do šesti měsíců po příchodu do Německa nahlásit trvalý pobyt.⁸ Pojmy přesídlenec a pozdní přesídlenec byly právně zakotveny až na konferenci v Helsinkách v roce 1976, kdy byl podepsán tak zvaný *Ausreiseprotokoll* mezi Polskem a Německem. V té době již popoštění Němci se tak mohli vrátit do Německa, kde jim bylo na základě tohoto dokumentu automaticky přiděleno německé občanství. Schválně jsem užila pojmu popoštění, protože tito Němci v době, kdy měli možnost odejít do Německa, mluvili často lépe polsky než německy.⁹

⁷ Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 109, ISBN 3-7700-1119-8

⁸ BVFG, § 4 Spätaussiedler, online dostupné: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bvfg/gesamt.pdf>

⁹ Staat & Gesellschaft - Migration & Integration - Statistisches Bundesamt (Destatis). Glossar, Begriffe zum

Abychom pochopili složitou rozmanitost polské menšiny, musíme správně chápat označení „*Migrationshintergrund*“. Jako osoba přistěhovaleckého původu se označuje ta osoba, která se nenarodila s německým státním občanstvím, nebo alespoň někdo z jejich rodičů. Tato definice tedy zahrnuje cizince, cizince s přiděleným občanstvím, přesídlence, pozdní přesídlence a také potomky narozené právě vyjmenovaným skupinám.¹⁰

Další pojem, se kterým pracuji je Polonia. Polonia je slovo latinského původu a označuje se jím polská diaspora ve světě. Pojem se vztahuje i na ty, kteří se narodili mimo Polskou republiku, ale mají polské kořeny. Velikost Polonie ve světě se odhaduje na 20 miliónů lidí.¹¹

1.2. *Národnostní politika Německa*

Hospodářský zázrak (něm. Wirtschaftswunder) v 50. letech byl důvodem pro vlnu migrantů přicházejících do Německa za účelem najít si práci a zlepšit svou životní úroveň. V této době byl položen základní kámen pro multikulturní společnost, kterou je Spolková republika dnes. Podle údajů Spolkového statistického úřadu z roku 2016 je v Německu okolo 10 miliónů přistěhovalců, přičemž největší skupinou jsou Turci (1,5 mil.), dále Poláci (783 085) a potom Sýřané a Italové (cca 600 000).¹² V Německu má v průměru každý pátý občan přistěhovalecký původ (něm. Migrationshintergrund). To znamená, že 18,6 miliónů lidí žijících v Německu je přistěhovaleckého původu, z toho 9,3 miliónu má již německé občanství a 7,8 miliónu jsou stále občané jiných států.¹³

Zmíněné národnostní skupiny nemají právní statut národnostní menšiny,

Thema, Migrationshintergrund [online]. Copyright © diego cervo [cit. 16.08.2017].
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/MigrationIntegration/Glossar/Migrationshintergrund.html?view=getColorboxEntry>

¹⁰ Staat & Gesellschaft - Migration & Integration - Statistisches Bundesamt (Destatis). Glossar, Begriffe zum Thema, Migrationshintergrund [online]. Copyright © diego cervo [cit. 16.08.2017].
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/MigrationIntegration/Glossar/Migrationshintergrund.html?view=getColorboxEntry>

¹¹ Definicje, pojęcia dotyczące spraw polonijnych. [online]. Copyright © 2012 Ministerstwo Spraw Zagranicznych [cit. 15.11.2017]. Dostupné z:

http://www.ms.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polonia/definicje_pojecia/

¹² Staat & Gesellschaft - Migration & Integration - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Copyright © diego cervo [cit. 16.08.2017]. Dostupné z:
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/MigrationIntegration/MigrationIntegration.html>

¹³ Bevölkerung mit Migrationshintergrund I | bpb. Bundeszentrale für politische Bildung | Demokratie stärken, Zivilgesellschaft fördern | bpb.de [online]. Copyright © bpb [cit. 04.04.2017]. Dostupné z:
<http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/61646/migrationshintergrund-i>

protože nesplňují německá kritéria pro uznání statutu národnostní menšiny. V Německu se může stát národnostní menšinou pouze taková skupina lidí, kteří mají německé občanství. Dále se taková skupina občanů musí lišit od zbytku národa, a to řečí, kulturou, dějinami či vlastní identitou. Důležité při tom je, že si skupina svoji odlišnost chce zachovat a dále ji rozvíjet. Nesouvisí to však s potížemi spojenými s integrací menšiny do společnosti, naopak. Podíváme-li se na polskou skupinu, můžeme říct, že je perfektně integrovaná do společnosti. Vedle občanství a vlastní identity hraje dále velkou roli původ dané menšiny. Podle německých kritérií pro právní uznání je zapotřebí, aby byl výskyt menšiny na německém území spojený s dlouholetou tradicí. Jak dlouho trvá, než se taková tradice vytvoří, není nikde stanovené, ale zpravidla je to otázkou několika století, jako tomu je například v případě národnostní menšiny Sinti a Romů. Poslední kritérium požaduje, aby menšina byla autochtonní, tedy aby se na daném území vyskytovala původně. K takové situaci může dojít v důsledku válek, různých záborů nebo posouvání hranic, jako tomu bylo v případě německé menšiny v Polsku.¹⁴

1.2.1. Národnostní menšiny ve Spolkové republice Německo

V současné době žijí v Německu čtyři právně uznávané národnostní menšiny, a to Dánové, Lužičtí Srbové, Frísové, Romové a Sinti. V této části práce se pokusím krátce vystihnout, odkud tyto menšiny pochází, kde se vyskytují a jaká mají práva.

Jednou ze zmíněných menšin jsou Dánové. Dánové žijí ve spolkové zemi Šlesvicko-Holštýnsko. Menšina má vlastní politickou stranu, která se nazývá *Südschleswigschen Wählerverband*. Ta je stejně jako ostatní menšinové strany osvobozena od pravidla 5% volební klauzule, tudíž je strana bez problému zastoupena v zemském sněmu a v obecních zastupitelstvech. Dánská kultura je v Německu velmi podporována, Dánové mají své noviny, vlastní knihovnický systém a vybudovaný vlastní systém privátních škol. Nemalé množství evangelicko-luteránských dánských kostelů svědčí o tom, že ani v náboženském ohledu menšina nestrádá. Finanční prostředky menšina získává převážně z privátních zdrojů a malou část od Šlesvicka-Holštýnska.¹⁵

¹⁴ BMI - Nationale Minderheiten.[online]. [cit. 04.04.2017]Dostupné z: http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Gesellschaft-Verfassung/Nationale-Minderheiten/nationale-minderheiten_node.html

¹⁵ Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Dänische Minderheit. [online]. [cit. 06.04.2017] Dostupné z: http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/daenische-minderheit/daenische-minderheit_node.html

Severozápadní část Šlesvicka-Holštýnska a Dolní Sasko obývá národnostní skupina Frísové. Frísové mají také své spolky, které zastupují jejich práva. Bylo dokonce vytvořeno grémium pro otázky fríské menšiny. Sice nemají svůj vlastní školní systém, ale na mnohých školách se vyučuje ve fríském jazyce a na univerzitě v Kielu je možné studovat fríský jazyk. Aby byla zachována kultura a identita této menšiny, byla založena centrální výzkumná organizace Nordfriisk Institut v Bredstedtu. Přijde mi také zajímavé, že v oblasti, kde se Frísové vyskytují, existují dvojjazyčné nápisy.¹⁶

Od 14. století se na německém území objevují Sinti, ke kterým se pak v 19. století přidali Romové. Jak jsem již zmínila, je těžké tuto menšinu lokálně zařadit, neboť její příslušníci se vyskytují různě na celém německém území. Jejich původním jazykem je romština, ale vzhledem k tomu, že se nevyskytují pouze v jedné oblasti, musí se prokazovat i dobrými znalostmi německého jazyka, který je zapotřebí k běžnému životu. Co ale menšinu spojuje, jsou spolky a organizace, které hájí její práva a pečují o zachování tradic a kultury. Zajímavé je, že Romové a Sinti spadají pod právní ochranu Šlesvicka-Holštýnska a navíc byl vytvořen poradní výbor na spolkové úrovni, který má za úkol projednávat veškeré záležitosti týkající se této menšiny.¹⁷

Zbývající menšinou jsou Lužičtí Srbové, kteří se vyskytují v severovýchodním Sasku a jihovýchodním Braniborsku. V rámci této národnostní menšiny existuje několik jazykových dialektů, ve kterých vycházejí noviny jak pro dospělé, tak i pro děti. Podobně jako u ostatních menšin i zde existují spolky a organizace starající se o zachování srbské identity, nebo také Srbský institut, který má vedle výzkumné činnosti stejný cíl. Právní ochranu menšině poskytuje zemská ústava Braniborska a také ústava Saska.¹⁸

Obecně se dá říct, že všechny národnostní menšiny v Německu mají své spolky a organizace. Mohou být politicky aktivní, protože se na ně nevztahuje 5% volební klauzule. Existují výzkumné instituce, které se zabývají historií, jazykem, tradicemi, ale i aktuálním postavením dané menšiny, nebo jsou vytvořeny grémia a výbory, které zastupují menšinově

¹⁶ Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Friesische Volksgruppe. [online]. [cit. 06.04.2017] Dostupné z: http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/friesische-volksgruppe/friesen_node.html

¹⁷ Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Deutsche Sinti und Roma. [online]. [cit. 06.04.2017] Dostupné z: http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/deutsche-sinti-roma/deutsche-sinti-roma_node.html

¹⁸ Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Sorbisches Volk. [online]. [cit. 06.04.2017] Dostupné z: http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/sorbisches-volk/sorben_node.html

zájmy v nejvyšších kruzích německé politiky. Menšiny mají přístup k informačním kanálům ve svém jazyce, ve kterém jim je také většinou umožněno studovat.

1.2.2. Právní postavení národnostních menšin

Zajímavé je právní ukotvení menšin v německé legislativě. Základní zákon totiž o menšinách nikterak nehovoří, opomenu-li zákon o 5% klauzuli, který v případě menšin hovoří o výjimce, či zákon zakazující diskriminaci z důvodu jazyka nebo původu, který však poskytuje nárok na ochranu pouze jednotlivým příslušníkům menšiny, nikoli menšině jako celku.¹⁹ Ochrana národnostních menšin jako celku zkrátka není zakotvena v Základním zákoně, což zcela neodpovídá dosavadní německé ústavní tradici, protože menšinová práva byla zmíněna jak ve Frankfurtské ústavě z roku 1849, tak ve Výmarské ústavě z roku 1919. Po sjednocení Německa bylo toto téma předmětem právnických diskuzí, ale řešení zatím ještě nebylo nalezeno. Každopádně se zdá, že takový krok by ústavu nijak nenarušil, naopak by posílil postavení Německa jako jednoho z nejvíce demokratických států světa.²⁰

Ochrana národnostních menšin tudíž vyplývá především z evropského a mezinárodního práva. Přesně je stanovena v následujících dokumentech. Listina základních práv Evropské Unie zakazuje jazykovou či menšinovou diskriminaci. Další práva vycházejí z Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin, která byla v rámci Rady Evropy podepsaná 1. 2. 1995 a vešla v platnost roku 1998. Aby se dbalo též o ochranu regionálních a menšinových jazyků, vznikla Evropská charta regionálních či menšinových jazyků. V rámci Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, kde byla v roce 1992 zřízena funkce Vysokého komisaře pro národnostní menšiny, jsou řešeny konfliktní situace a problémy jednotlivých národnostních menšin. Německá ústava pak, jak již bylo zmíněno, zakazuje jakoukoliv formu jazykové diskriminace či diskriminace kvůli původu. Spolkové volební právo dále říká, že klasická 5% volební klauzule pro národnostní menšiny neplatí (§ 6 Abs. 6 S. 2 BwahlG). Navíc ještě existuje jakési zvýhodnění pro politické strany národnostních menšin, které jsou upřednostňovány ve finančních dotacích, a to jak ve státních, tak i v zahraničních, což reguluje stranický zákon § 18 Abs. 3 und 4, § 25 Abs. 2 S. 1 Nr. 1b

¹⁹ KOSEL, Heiko, 1996. Právní postavení národnostních menšin v Německu od založení říše v roce 1871 až do současnosti, *Mezinárodní vztahy*, 31(4), 39-47, ISSN 0323-1844

²⁰ GRAŚ, Andrzej. Rechtslage der Polen in Deutschland. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.) *Polen in Deutschland: Integration oder Separation?* Düsseldorf: Droste 2000, str. 123-141. ISBN 3-7700-1119-8

ParteienG.²¹

Národnostní politika je součástí agendy Ministerstva vnitra. Ministerstvo vytvořilo několik orgánů, které ulehčují komunikaci mezi státem a národnostními menšinami. Jedná se o poradní výbor pro menšinové otázky, který má za úkol zajistit menšině kontakt se Spolkovou vládou a Spolkovým sněmem. Dále existují společné, spolkové a zemské konference, které dbají na dodržování Evropské rámcové úmluvy o ochraně menšin a cizojazyčných skupin a Evropské charty o regionálních a menšinových jazycích. Existují také diskuzní skupiny ve Spolkovém sněmu, které umožňují přímou komunikaci mezi poslanci a zástupci předních menšinových organizací. V roce 2005 byl založen tzv. Sekretariát pro národnostní menšiny, který zajišťuje výměnu informací mezi Spolkovým sněmem, Spolkovou vládou a národnostními menšinami a také informuje tyto instituce a německou veřejnost o situaci německých národnostních menšin.²²

Národnostní politika patří mezi výlučné kompetence jednotlivých spolkových zemí. To znamená, že stát jako celek rozhoduje o právním uznání národnostní menšiny, ale jednotlivé spolkové země regulují, jaká práva jim ve svých ústavách zaručí. Obecně je to často problematické, protože často určitá menšina přesahuje hranice spolkové země.²³ Vyplývá z toho mnoho těžkostí právního i věcného charakteru. Je patrná nejednotnost v zemských ústavách, což je očividné například při zabezpečení parlamentního zastoupení menšin. Například ve Šlevicku-Holštýnsku je parlamentní zastoupení zajištěno oproštěním od 5% volební klauzule, v Braniborsku zastoupení menšin zajišťuje rada s kompetencemi parlamentního výboru, zatímco v Sasku vše záleží na tom, zdali politické strany nominují k volbě na zvolitelná místa příslušníky menšin či nikoliv. Nejednotnost nalezneme i na spolkové úrovni, kdy spolkový zákonodárce uznal lužičtinu za druhý soudní jazyk v Lužici, kdežto v případě dánštiny a frištiny k takové úpravě nedošlo.²⁴

Jednotlivé spolkové země mají vlastní předpisy pro ochranu národnostních menšin. Konkrétně vyjádřené ustanovení, týkající se národnostních menšin, je obsaženo v zemské

²¹ Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Nationale Minderheiten und Sprachgruppen in Deutschland - Rechtsgrundlagen der Minderheitenpolitik. [online]. [cit. 24.04.2017] Dostupné z: <http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/rechtsgrundlagen-minderheitenpolitik/rechtsgrundlagen-minderheitenpolitik.html?nn=3792236>

²² BMI - Beratende Ausschüsse, Kontaktgremien und Ansprechpartner. [online]. [cit. 05.06.2017] Dostupné z: http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Gesellschaft-Verfassung/Nationale-Minderheiten/Gremien/gremien_node.html

²³ Sasko, Braniborsko, Šlevicko-Holštýnsko

²⁴ LOEW, Peter Oliver. Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

ústavě Braniborska, Saska, Saska-Anhaltska a Šlevicka-Holštýnska. Tato konkrétní ustanovení jsou odražecím můstkem pro konkrétní požadavky neuznaných národnostních menšin, které se na tyto ustanovení mohou odvolávat.

2. Dějiny Poláků na německém území

Historický vývoj polské skupiny na německém území je dle mého názoru pro tuto práci důležitý. Především z toho důvodu, že Německo považuje za národnostní menšinu tu skupinu osob, která je na německém území tzv. domácí. Následující řádky jsou tudíž důkazem o tom, že polská skupina není výplodem novodobé migrace. Navíc jak zmínil sám Wieslaw Lewicki ve svém článku o Polonii nebo vědec Peter Oliver Loew ve své knize *Wir Unsichtbaren, Geschichte der Polen in Deutschland*, kdo chce této menšině porozumět, musí se nejprve zabývat její historií.^{25 26}

Začátek polsko-německých dějin začíná již na konci středověku, kdy byla polská princezna Hedvika provdána za bavorsko-mnichovského vévodu Jiřího. Protože má práce však není historická, ale historie zde spíše slouží k propojení souvislostí a k pochopení současné problematiky, budu se zabývat dějinami, které začínají koncem 18. století, tedy od trojího dělení Polska až do podepsání polsko-německé sousedské smlouvy. Následující kapitoly mají za úkol vysvětlit čtenáři, jak se Poláci ocitli na německém území a zda je možné je považovat za autochtonní národnostní skupinu, či nikoliv.

2.1. *Od trojího dělení Polska do konce první světové války*

V důsledku trojího dělení Polska v letech 1772, 1793 a 1795 se náhle objevilo mnoho Poláků na pruském území, aniž by změnili místo bydliště. Tato situace postihla Poláky především ze Slezska, Pomořanska a Mazurska. Na začátku 19. století tak žilo v Prusku okolo 3,5 miliónů Poláků.²⁷

Uvedené číslo se navýšilo v polovině 19. století, kdy došlo k neúspěšnému listopadovému povstání v Království polském nebo také tzv. Kongresovce proti Rusku. Poláci prchali pryč přes Německo až do Francie. Při cestě Německem byli polští uprchlíci přijati

²⁵ Die Erwartungen der Polonia in Deutschland - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 02.10.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1719-oczekiwania-niemieckiej-polonii-w-rocznice-podpisamnia-traktatu-2>

²⁶ „Wer die deutsche Polonia verstehen möchte, muss sich als erstens mit der Geschichte der deutschen Bürger polnischer Abstammung befassen – mit den Hintergründen ihrer Präsenz in Deutschland sowie mit der Geschichte der Struktur ihrer Organisationen.“, Wieslaw Lewicki

²⁷ Die Erwartungen der Polonia in Deutschland - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 02.10.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1719-oczekiwania-niemieckiej-polonii-w-rocznice-podpisamnia-traktatu-2>

jako hrdinové a velká spousta z nich v Německu zůstala.²⁸

O několik desetiletí se díky industrializaci zvýšila poptávka po pracovní síle. Došlo k vnitropruské pracovní migraci, která přivedla pruské Poláky do Porúří a dala tak základ budoucí německé Polonii. Ke konci 19. století již vznikaly první polské organizace, jako například Jedność nebo Zjednoczenie Zawodowe Polskie, chránící práva polských zaměstnanců. Dále vedle nich vznikaly první polské vzdělávací instituce, katolické spolky, ženské spolky nebo také kostelní sbory.²⁹

Bezpochyby stojí za zmínku, že Poláci byli v Prusku politicky aktivní. Z celkového počtu 617 křesel pruského Sněmu, měli Poláci 25 míst. Byli součástí i jiných německých parlamentů, a dokonce se v roce 1871 dostali s frakcí *Koło Polskie* do Říšského sněmu. Je nutné však říci, že se angažovali čistě v otázkách spojených s polskou menšinou. Tudiž nebylo jejich cílem tvořit německou politiku, ale hájit svá práva.³⁰

Během první světové války obsadily centrální mocnosti Kongresovku a bojovaly dál proti Rusku. Během této doby bylo zatčeno mnoho ruských vojáků, mezi nimiž bylo mimo jiné mnoho Poláků. Kvůli válce muselo mnoho mužů opustit svá pracoviště a narukovat do armády, tím se vytvořila prázdná místa, která byla vyplněna polskými zajatci. Poptávka po pracovní síle však neustala, a tak pruské válečné ministerstvo povolalo přibližně 300 000 sezónních pracovníků z ruské záborové oblasti. V záborové oblasti bylo kvůli tamější nepříznivé ekonomické situaci o takové místo zájem, tudíž hranice mezi nucenou migrací a dobrovolnictvím byla velmi tenká. Němci také brzy přišli na to, že nucení pracovníci postrádají pracovní nasazení, tudíž postupem času upřednostňovali dobrovolníky. Celkem bylo do konce války povoláno do Pruska přibližně 500 000 až 600 000 Poláků.³¹

2.2. Meziválečné období

Konec první světové války vdechl Polsku opět život. Versaillská smlouva

²⁸ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

²⁹ Die Erwartungen der Polonia in Deutschland - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 02.10.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1719-oczekiwania-niemieckiej-polonii-w-rocznice-podpisannia-traktatu-2>

³⁰ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

³¹ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

z 28. 6. 1919 stanovila nové uspořádání Evropy a Polsku se tak částečně vrátilo anektované území. Velká většina pruského obyvatelstva polské národnosti se stala opět polskými občany. Avšak za tu dobu, co bylo polské území rozděleno, došlo k silnému promíchání polského a německého obyvatelstva, tudíž bylo nemožné pomocí hranice tyto dva národy od sebe striktně oddělit a vznikly tak na obou územích národnostní menšiny.³²

Poláci žijící ve Výmarské republice dostali na výběr. Mohli si zvolit mezi německým a polským občanstvím. Polské občanství bylo podmíněno přestěhováním se do jednoho roku do Polska. Velká spousta rodin se pro polské občanství rozhodla a vrátila se tak do úplně nového státu, který je překvapil špatnou hospodářskou situací. Často se tyto rodiny nakonec vzdaly polského občanství a vrátily se nazpět do Německa, protože v novém Polsku pro ně nebyla pracovní místa.³³

Polská menšina ve Výmarské republice nebyla homogenní. Skupina se skládala z pohraničního obyvatelstva, pracovních migrantů v Porúří, válečných pracovních zajatců a jejich později přistěhované rodiny. V 20. letech žilo na německém území 900 000 až 1,9 miliónu Poláků.³⁴ Přesné číslo nelze určit, kvůli nepřesným údajům ze sčítání lidu.³⁵ Každopádně se postavení polské menšiny po skončení první světové války změnilo. Především z toho důvodu, že byla poprvé ve své historii podporována vlastním státem. Jednalo se o podporu finanční, ale také diplomatickou, neboť byly založeny polské konzuláty až ve 13 spolkových zemích.³⁶

15. 5. 1922 byla podepsaná tzv. *Oberschlesische Konvention* (Hornoslezská konvence). Konvence řešila situaci nově vzniklých menšin, jak na území Výmarské republiky, tak v čerstvě obnoveném Polsku. Jak název konvence napovídá, vztahovala se menšinová práva jen na menšiny v Horním Slezsku. Státy se vzájemně zavázaly, že menšinová práva patří mezi základní práva a není možné, aby je jakékoliv zákony, prohlášení nebo úřední činnost narušily. Na základě této konvence byla vytvořena dozorčí rada, která na dodržování práv dohlížela. V případě sporů se menšiny mohly odvolat k Mezinárodnímu

³² LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

³³ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

³⁴ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4, str. 132

³⁵ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4, str. 132

³⁶ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

soudnímu dvoru nebo k Radě Společnosti národů.³⁷

Taková politická nálada vedla Poláky k založení Spolku Poláků v Německu, jehož cíl bylo požadovat kompletní národnostní práva pro Poláky žijící ve Výmarské republice, stejně tak jako hájit zájmy ve všech oblastech každodenního života.³⁸ Spolek měl 5 regionálně působících spolků a společný časopis *Polák v Německu*, který mezi Poláky šířil myšlenku požadavku na právně uznanou menšinu.³⁹

I přes různé překážky ze strany říšských úřadů pořádal Spolek protestní akce a podával stížnosti výboru, který se zaměřoval na nespokojenost mezi občany, a také u Společnosti národů. Poláci si stěžovali na nedodržování menšinových práv ze strany úřadů.

Když se v roce 1934 Polsko rozhodlo od konvence odstoupit, bylo jasné, že osud národnostních menšin záleží na bilaterálních vztazích. Konvence tedy k datu 15. 7. 1937 pozbyla platnosti. Tehdejší německý velvyslanec ve Varšavě Hans Adolf Moltke navrhl uzavřít smlouvu, která by zaručovala vzájemnou ochranu národnostním menšinám. Společné prohlášení o vzájemné ochraně menšin bylo podepsané 5. 11. 1937.⁴⁰

Prohlášení menšinám zaručilo, že oba dva státy budou dbát na to, aby nedocházelo k násilné asimilaci, aby příslušnost k nějaké menšině nikoho nepoškozovala. Příslušníci dané menšiny měli právo užívat menšinový jazyk v soukromém i veřejném životě, v novinách, na veřejných shromážděních a za jeho užívání nesměli být nijak diskriminováni. Bylo zaručené právo shromažďovat se a být aktivní jak kulturně, tak i ekonomicky. Příslušníci dané menšiny měli nárok na výuku v mateřském jazyce a měli možnost zakládat si i vlastní školy. Mateřský jazyk mohli používat i v oblasti náboženství, měli tedy právo na bohoslužby ve svém jazyce, na zakládání vlastních církevních spolků apod. Bylo zakázané, aby příslušníci menšiny byli během výběru zaměstnání kvůli jejich příslušnosti znevýhodněni.⁴¹

³⁷ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

³⁸ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

³⁹ LOEW, Peter Oliver. Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

⁴⁰ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

⁴¹ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

Polská menšina právního statusu hojně využívala a zakládala vlastní banky, privátní školy, spolky, obchody, skautské oddíly a podobně. Tyto zlaté časy skončily s příchodem hospodářské krize, kdy se politická nálada v Německu velmi radikalizovala, a německé obyvatelstvo vidělo v ostatních národech hrozbu, která jim brala práci. Poláci a jejich instituce se stali častým terčem různých útoků. Občanské nevraživosti nezabránilo ani podepsání paktu o neútočení z roku 1934 (oficiálně Prohlášení mezi Německem a Polskem o nepoužití násilí). Situace eskalovala těsně před začátkem druhé světové války první vlnou zatčení hlavních představitelů polské diaspory a polské inteligence.⁴²

2.3. Druhá světová válka

Druhá světová válka představuje nejtragičtější kapitolu dějin Poláků žijících v Německu. Ve Výmarské republice vládla velmi vyhrocená diskriminační propaganda, která vedla k tomu, že se veškeré “neněmecké” obyvatelstvo setkávalo s každodenní diskriminací.⁴³

Tato diskriminace byla „zlegalizovaná“ nařízením Ministerské rady, které vešlo v platnost 27. 2. 1940. Nařízení bylo namířené výhradně proti organizacím polské menšiny, přičemž zakazovala činnost veškerým polským institucím (spolkům, nadacím, společnostem atd.). Nařízení vytvořilo funkci komisaře, jehož cílem bylo dohlížet na uposlechnutí nařízení a likvidace polských organizací. Organizace samozřejmě neměly nárok na jakékoliv odškodnění a v případě, že nařízení ignorovaly, byli hlavní představitelé organizací potrestaní.⁴⁴

Majetek organizací, bank, církve, školních spolků a jiných polských institucí byl zkonfiskován. Po zabrání veškerého majetku přišlo na řadu vedení institucí, které bylo označené za nepřátele nacismu. Někteří stihli utéct, ale zbytek byl zatčen a deportován do koncentračních táborů.⁴⁵ Odhaduje se, že bylo deportováno minimálně 2 000 obětí.⁴⁶ Někteří zajatci měli větší štěstí a byli z koncentračních táborů roku 1940 propuštěni pod podmínkou, že podepíší prohlášení o loajalitě Německu.⁴⁷

Na rozdíl od hlavních představitelů polských organizací nemuselo polské obyvatelstvo čelit takovým hrůzám, avšak pouze v případě, že nebyli židovského původu, chovali se nenápadně a narukovali do německé armády. Jedincům, kteří neměli německé občanství, bylo

⁴² WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Identitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

občanství vnučeno.⁴⁸

Během války byla anektována až jedna čtvrtina Polska (92 000 km²). Německo anektovalo mnohem větší území, než dříve náleželo Prusku. Tudíž žilo na německém území více jak 11 miliónů Poláků, což bylo mnohem více než kdykoliv jindy v polsko-německé historii. Navíc bylo cca 1,6 miliónů Poláků (z toho jednu třetinu představovaly ženy) posláno do Německa na nucené práce.⁴⁹

Tehdejší situace Poláků byla tragická. Sice nebyli vnímáni jako méněcenní, jako tomu bylo u Židů, ale byli označeni jako druhově odlišní. Existovaly tři způsoby, jak “vyčistit” Německo od Poláků: deportace, smrt nebo poněmčení. Německo potřebovalo pracovní i vojenskou sílu, tudíž povolávali polské muže do německé armády a zbylé polské obyvatelstvo bez ohledu na pohlaví a věk do fabrik a hospodářství. Životní podmínky byly často velmi otřesné, především ve fabrikách a velkých podnicích. Poláci pracující v malých hospodářstvích se měli o něco lépe. Teprve až v roce 1990 byli všichni tito pracovníci odškodněni.⁵⁰

2.4. Období po válce do podepsání polsko-německé smlouvy

Když skončila druhá světová válka, zůstalo na německém území přibližně 1,7 miliónů válečných zajatců, vězňů a lidí odsouzených k nuceným pracím. Takové číslo navyšoval

⁴³ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf.In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁴⁴ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

⁴⁵ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf.In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁴⁶ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

⁴⁷ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf.In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁴⁸ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf.In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁴⁹ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf.In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁵⁰ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf.In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

počet vojáků polské armády. Tito lidé se sice většinou vraceli zpět do Polska po skončení války, ale přesto po založení Spolkové republiky Německo v roce 1949 bylo na území stále 113 000 osob, které měly status tzv. *displaced persons*⁵¹. V této době byla tudíž tzv. stará migrace předčena novou migrací, která vdechla život polské organizační strukturu.⁵² Prvním důkazem, byl Spolek Poláků, který byl oficiálně roku 1948 registrován na britském okupačním úřadě. O dva roky později byla obnovena konkurenční organizace Spolek Poláků “Zgoda”.⁵³ Organizace mohly stěží navázat na tehdejší celistvost, tudíž využily novou migrační vlnu k aktivnímu spolčování a začaly se opírat o okupační mocnosti. To zapříčinilo, že v podstatě neměly žádný vztah k tehdejšímu životu v Německu.⁵⁴

Po roce 1950 nastala migrace z Polska do Německa, ta trvala až do 80. let. Tato migrační vlna měla zvláštní charakter a lze ji rozdělit do různých fází.⁵⁵

Na začátku 50. let, kdy vztahy mezi Polskem a Německem byly tak zvané na bodu mrazu, protože Německo nepěstovalo téměř žádné kontakty s Polskem, které bylo pod tlakem stalinistického režimu, přišla do Německa první vlna migrantů. Jednalo se především o členy německé národnostní skupiny v Polsku. Ti většinou cestovali na západ za svými příbuznými.⁵⁶

Obrat nastal teprve v roce 1956, kdy mohlo z Polska přijít přibližně 200 000 osob. Mezi těmito příchozími byli především příslušníci německé národnostní skupiny v Polsku. Tito lidé se hlásili ke svému německému původu či rodině. Skutečným důvodem však byla politická situace v Polsku, která jejich životy tak jako tak ovlivnila, především pak každodenní protiněmecká propaganda. Tyto osoby byly také velmi ovlivněny polskou kulturou a mentalitou a u jejich dětí byl polský vliv ještě více znatelný. Tudíž se dnes můžeme

⁵¹ osoba, která byla nucena opustit svůj domov z důvodu války či pronásledování

⁵² WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁵³ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s. 689. ISBN 978-83-7151-018-2

⁵⁴ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁵⁵ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s. 689. ISBN 978-83-7151-018-2

⁵⁶ WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

setkat s Němci, kteří se aktivně podílí na polsko-německém dialogu a mluví perfektně plynule polsky. Jedná se většinou o Němce, kteří patří k této generaci 50. let.⁵⁷

V 70. a 80. letech byla v Polsku špatná ekonomická situace, naproti tomu stálo Německo, které vyzářovalo liberální migrační politikou. To zapříčinilo, že se v Polsku den ode dne zvětšovala do té doby celkem nenápadná německá menšina a do roku 1990 emigrovalo až 1,2 miliónu tzv. přestěhovalců. Tento počet doplnili ještě ekonomičtí migranti a migranti političtí z hnutí Solidarita. Dohromady tedy přišlo do Německa okolo 2 miliónů polských migrantů. Jak jsem již naznačila, dají se tito migranti rozdělit do tří skupin: přestěhovalci, emigranti s ekonomickou motivací a migranti s politickou motivací. Ve skutečnosti by však nebylo úplně od věci, migranty rozdělit pouze do dvou skupin, a to politické a ekonomické.⁵⁸

Zmínění přestěhovalci využili přívětivého přijetí Spolkovou vládou a přicházeli do Německa pod záminkou jakési náležitosti k Německu, avšak mnohem častěji v tom hrál svou roli nedostatek základních práv či tragická ekonomická situace Polska. Nicméně tito polští Němci udržovali kontakty s Polskem a přirozeně se tak zdržovali ve společnosti osob s podobnou migrační zkušeností. Kontakty s Polskem jim pomáhaly například v podnikání. Jejich děti, které se většinou narodily v Polsku a měly v sobě zakořeněnou polskou kulturu, ovládaly plynule oba jazyky.⁵⁹

Co se týká zbylých migrantů, velkou část z nich tvořili velmi vzdělaní a kvalifikovaní lidé. Většina z nich se podílela na zakládání důležitých polských institucí, k nimž patří na příklad Polská sociální rada v Berlíně, regionální kabelová televize v Sársku nebo Společnost pro kulturu a vzdělání. Podobně jako u přestěhovalců proběhl proces integrace bez jakýchkoliv komplikací.⁶⁰ V uzavřených kruzích se používá polština, dodržují se polské tradice, udržují a pěstují se kontakty s přáteli a pozůstalými v Polsku atd. Všechny

⁵⁷WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁵⁸SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

⁵⁹WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

⁶⁰WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Indentitätsbewusstsein und Gruppen-bindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

tyto zvyky se předávají z rodičů na děti a ti je předávají dál svým dětem.⁶¹

⁶¹ KERSKI, Basil. Das kulturelle Erbe polnischer. In: BINGEN, D., LOEW, P.O. (a kol.), Erwachsene Nachbarschaft, Die deutsch-polnischen Beziehungen 1991 bis 2011. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag 2011, str. 459, ISBN 978-3-447-06511-5

3. Polsko-německý dialog po podepsání Smlouvy o dobrých sousedských vztazích a přátelské spolupráci z roku 1991

3.1. Podepsání smlouvy

17. 6. 1991 byla v Bonnu mezi Spolkovou republikou Německo a Polskou republikou uzavřena Smlouva o dobrých sousedských vztazích a spolupráci. Tato smlouva je pro novodobé polsko-německé vztahy základním stavebním kamenem a posunula rovinu bilaterálních vztahů na úplně novou úroveň. Za Německo ji podepsal tehdejší kancléř Dr. Helmut Kohl a ministr zahraničí Hans- Dietrich Genscher. Polskou stranu zastupovali tehdejší premiér Jan Krzysztof Bielecki a ministr zahraničí Krzysztof Skubiszewski. Dohromady má 38 článků, které se zabývají životním prostředím, obchodem, dopravní infrastrukturou, vzájemnou pomocí aj. Pro tuto práci jsou však relevantní především články 20 až 22, které se zabývají národnostními menšinami. Smlouva národnostní menšiny vnímá jako přirozený most mezi oběma národy.

Od podepsání polsko-německé sousedské smlouvy bylo přibližně do konce 90. let tzv. euforické období, kdy obě strany byly víceméně vzájemně spokojené. Navíc svou roli sehrálo i to, že Polsko se vyrovnávalo s politickým převratem a seznamovalo se s nově nastoleným demokratickým režimem. Podobně na tom bylo i Německo, které se soustředilo na sjednocení s Německou demokratickou republikou, na jeho transformační proces a na budování vztahů s východními zeměmi.⁶²

Na začátku nového tisíciletí byly vztahy mezi Polskem a Německem napjaté. V této době totiž Polsko usilovalo o vstup do NATA a EU a Německo se obávalo velké migrační vlny po otevření polsko-německých hranic. Z toho důvodu otálelo s podporou pro vstup Polska do EU a NATA a současně začalo otevírat již dávno zavřené dveře ke společné minulosti. To zapříčinilo napětí mezi oběma státy. Když pak v roce 2007 byla otevřena polsko-německá hranice a vlny polských pracovníků nepřicházely, byly tak vyvráceny veškeré obavy a vztahy se opět vylepšily a otevřely prostor pro nový dialog, týkající se úprav polsko-německé sousedské smlouvy.⁶³

⁶² Dialog-Deutsch-Polnisches Magazin. Nr 95 2011, Deutsch-Polnische Gesellschaft Bundesverband. Online dostupné na: <https://www.dialogmagazin.eu/archiv.html>, pdf.

⁶³ Dialog-Deutsch-Polnisches Magazin. Nr 95 2011, Deutsch-Polnische Gesellschaft Bundesverband. Online dostupné na: <https://www.dialogmagazin.eu/archiv.html>, pdf.

3.2. *Německá Polonia*

Následující část je zaměřena na samotnou polskou komunitu. Upozorňuji zde na její zvláštní postavení, které vyplývá z polsko-německé susedské smlouvy⁶⁴. Vysvětluji, kdo do této skupiny patří, jaké je její právní postavení, organizační struktura a přístup k polským sdělovacím prostředkům. Krátká podkapitola je věnovaná německé menšině, kde pouze ve zkratce zmiňuji, kolik má příslušníků a jaké má v Polsku postavení, a to z toho důvodu, že polská strana se často na postavení německé menšiny odvolává.

3.2.1. Složení polské skupiny

Polské obyvatelstvo v Německu se obecně označuje jako Polonia, tento výraz však ve skutečnosti označuje velmi heterogenní společnost, kterou lze podle určitých kritérií rozdělit do jednotlivých kategorií. Kategorie se od sebe liší podle toho, kdy její příslušníci přišli do Německa, v jaké části se usadili, jaké měli důvody pro příchod do Německa, jaký mají právní status, zdali jsou členové polských organizací, zdali sami sebe vnímají jako příslušníky Polonie a vnímají se kulturně a etnicky odlišně, jaký mají vztah k mateřské zemi a polskému obyvatelstvu a na jak dlouho plánují zůstat v Německu (stálá, dočasná, sezónní migrace).⁶⁵

Wiesław Lesiuk a Alexandra Trzcielińska-Polus, kteří působí v Slezském výzkumném institutu v Oppeln, dělí polskou společnost v Německu do pěti základních kategorií. Jedná se o dělení na základě migračních vln, ve kterých Poláci do Německa přicházeli. Autoři upozorňují na to, že toto dělení je velmi zjednodušené.⁶⁶

Do první kategorie řadí Poláky, kteří žijí a pracují v Německu a mají pouze polské občanství, čímž jsou německými úřady vnímáni jako cizinci.⁶⁷ Dle údajů z roku 2016 do této

⁶⁴ Analyse: Zum Minderheitenstatus der polnischsprachigen Migranten in Deutschland | bpb. Bundeszentrale für politische Bildung | Demokratie stärken, Zivilgesellschaft fördern | bpb.de [online]. Copyright © AP [cit. 27.10.2017]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/internationales/europa/polen/40858/analyse>

⁶⁵ Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

⁶⁶ Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

⁶⁷ Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

skupiny patří 783 085 Poláků, kteří představují hned po Turcích druhou největší národnostní skupinu v Německu.⁶⁸

Druhá kategorie zahrnuje Poláky a jejich potomky, kteří se na německém území ocitli v důsledku tak zvané staré migrace, která probíhala v době intenzivní industrializace v 70. - 80. letech 19. století až do konce první světové války a obnovení polského státu. Tato kategorie má po generace německé státní občanství a obývá hlavní německá centra jako například Porúří či Berlín. Je nutné říct, že označení migrace je v tomto případě nepřesné, neboť tito Poláci se přesouvali v rámci Pruského království, k němuž západní část Polska v důsledku trojího dělení patřila. Stojí také za zmínku, že ne všichni potomci těchto tzv. starých imigrantů mají potřebu si zachovávat svoji polskou identitu. Velká většina z nich je integrovaná a nevykazuje žádné menšinové znaky.⁶⁹

Třetí kategorii tvoří Poláci nejmladší migrační vlny, kteří po 10 či více letech pobytu v Německu požádali o německé občanství, přičemž podle předpisů museli odevzdat polský pas. Tato skupina však v privátním životě mluví hlavně polsky a nadále pěstuje své polské zvyky a tradice. Čtvrtou skupinu tvoří Poláci, kterým bylo po válce většinou z politických důvodů upřeno polské občanství.⁷⁰

Do páté kategorie patří přesídlenci a pozdní přesídlenci, kteří do Německa přišli s odvoláním na svůj německý původ. Stali se plnoprávními německými občany, ovšem ponechali si polské státní občanství a pasy. Jejich potomci se učí polský jazyk, pěstují své kontakty s Polskem a dodržují polské tradice a zvyklosti.⁷¹

Stefan Liman nabízí další dělení německé Polonie. Ne však podle doby příchodu, ale podle rozdílného stupně národnostního uvědomění. Existují totiž Poláci, kteří si plně uvědomují svoji národnost, považují sami sebe za cizince v Německu a nemají potřebu se

⁶⁸ Ausländer aus Polen in Deutschland bis 2016 | Statistik. • Statista - das Statistik-Portal: Statistiken, Marktdaten & Studien [online]. Copyright © Statista 2017 [cit. 25.09.2017]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/530499/umfrage/auslaender-aus-polen-in-deutschland/>

⁶⁹ Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

⁷⁰ Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

⁷¹ Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schuz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

ztotožňovat s Polonií. Další skupinu tvoří Poláci, kteří patří k tzv. staré westfálské Polonii. Ti se v Německu narodili a vyrůstali zde, avšak vyhledávají polské kulturní kruhy a ke svému polskému původu se hlásí. Slabé polské národnostní uvědomění je příznačné u třetí skupiny, do které patří především Poláci ze smíšených rodin a partnerství. Čtvrtou skupinu tvoří Poláci z nové migrační vlny. Ti se po krátké době distancují od polských kruhů a plně se integrují do společnosti.⁷²

3.2.2. Právní postavení Polonie

Jak bylo již zmíněno, na rozdíl od Výmarské ústavy se v Základním zákoně explicitně nehovoří o ochraně národnostních menšin. Právní postavení polské skupiny tedy vychází především z polsko-německé sousedské smlouvy, která je centrálním dokumentem pro polsko-německé vztahy, především v oblasti ochrany polské národnostní skupiny. Ačkoliv se často upozorňuje na asymetrii v označení německé Polonie a německé menšiny v Polsku, prakticky polsko-německá sousedská smlouva polské skupině garantuje práva, která jsou adekvátní právům národnostní menšiny. Tato práva jsou stanovena především v článcích 20 až 22.⁷³

Článek 20 odstavce první chrání příslušníky německé Polonie před diskriminací a asimilací. Příslušet k národnostní menšině může mnohdy ztěžovat běžný život. Příslušník menšiny se může setkat s diskriminací při hledání práce, bytu i v jiných situacích.⁷⁴ Polská skupina má právo podle tohoto odstavce na zachování a rozvíjení své polské identity. Stát jí musí umožnit zachovat si svou národnostní, etnickou a jazykovou identitu. V tomto případě je zapotřebí, aby Německo podniklo mnoho aktivních kroků, které umožní kulturní, jazykový, vzdělávací ale i náboženský rozvoj takové menšiny. Což v praxi znamená možnost studovat v polském jazyce, vyučování v polském jazyce, nebo možnost užití polštiny jako úředního jazyka atd.⁷⁵ Jazyk je bezesporu jedním z hlavních ukazatelů příslušnosti k nějaké národnostní menšině, tudíž existuje tak zvané jazykové právo, které je v praxi relativně těžké uplatnit.

⁷² Lesiuk W, Trzcielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

⁷³ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

⁷⁴ Vertrag zwischen Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 17. Juni 1991

⁷⁵ GRAS, Andrzej. Rechtslage der Polen in Deutschland. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.) Polen in Deutschland: Integration oder Separation? Düsseldorf: Droste 2000, str. 123-141. ISBN 3-7700-1119-8

V odstavci 3 článku 20 se hovoří o právu svobodně užívat svou mateřskou řeč v privátním ale i běžném životě, mít přístup k informacím a mediím v polském jazyce a možnost používat polská jména i příjmení v originálním znění. Mají právo na náboženskou výuku v mateřském jazyce, stejně jako na výuku v mateřském jazyce ve veřejných vzdělávacích zařízeních.⁷⁶

Jak Základní zákon, tak i polsko-německá sousedská smlouva dávají německým Polákům právo zakládat organizace a spolky. Organizace mohou získat peníze z veřejných zdrojů nebo získáním sponzorských darů. Cílem je tedy vytvořit platformu pro setkávání Poláků, hájit jejich zájmy a potřeby.⁷⁷

Polské skupině je také garantována možnost aktivně se podílet na veřejném životě, mít možnost se politicky angažovat a rozhodovat v důležitých otázkách. Bohužel existuje asymetrie mezi politickým životem polské skupiny v Německu a německé menšiny v Polsku, která má dle polsko-německé smlouvy možnost parlamentního zastoupení v polském Sejmu, přičemž je snížena 5% volební klauzule, taková výhoda pro polskou skupinu neplatí.⁷⁸

Článek 22 zavazuje příslušníky Polonie k respektování německých zákonů a loajalitě vůči Německu.⁷⁹

Další části smlouvy, především články 23 až 31, hovoří o společné snaze a spolupráci v oblasti kultury, školství, literatury, jazyka, kulturního dědictví, výměny mladistvých a médií.⁸⁰

3.2.3. Polské organizace

První polské organizace vznikaly již v 19. století, kdy v důsledku rychlého hospodářského rozvoje a urbanizace Německa nastala vnitrostátní migrace a vytvářela se tak polská centra v Porúří, Berlíně, Hamburku, ale také ve východním Prusku, kde se Poláci

⁷⁶ Vertrag zwischen Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 17. Juni 1991

⁷⁷ GRAŚ, Andrzej. Rechtslage der Polen in Deutschland. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.) Polen in Deutschland: Integration oder Separation? Düsseldorf: Droste 2000, str. 123-141. ISBN 3-7700-1119-8

⁷⁸ GRAŚ, Andrzej. Rechtslage der Polen in Deutschland. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.) Polen in Deutschland: Integration oder Separation? Düsseldorf: Droste 2000, str. 123-141. ISBN 3-7700-1119-8

⁷⁹ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

⁸⁰ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

přirozeně vyskytovali.⁸¹

V současné době v Německu existuje okolo 170 organizací, jejichž cíl je hájit práva příslušníků polské menšiny.⁸² Nejvíce organizací vzniklo pak v 90. letech, odhaduje se kolem 170-180.⁸³ V této době byla jednak završena éra komunismu, tak i podepsána polsko-německá sousedská smlouva, což bylo období přímo stvořené pro vznik takovýchto spolků.⁸⁴

Cílem organizací je také pečovat o polskou kulturu a jazyk. Tyto spolky obecně vytváří prostor a příležitosti k setkávání Poláků a působí jako médium mezi Poláky a Německem. Aby polské organizace vystupovaly jednotně vůči německým úřadům na všech politických úrovních, byl založen Konvent polských organizací (*Konvent der Polnischen Organisationen in Deutschland*). Přibližně 80-90 % polských organizací je členem Konventu. Zbylé organizace nejsou členy z rozdílných důvodů, nesouhlasily s požadavky vůči německé vládě nebo nechtěly být zkrátka pod záštitou nějaké instituce, protože v tom nevidí žádné výhody.⁸⁵ Nespočet pokusů o založení takové organizace ztroskotalo.⁸⁶ Obrat nastal v roce 1998, kdy se čtyři hlavní organizace dohodly na vytvoření členského spolku zvaném Konvent polských organizací v Německu. Těmito hlavními organizacemi, pro něž existuje německé označení *Dachorganisationen*, byly Křesťanské centrum pro podporu polského jazyka, kultury a tradice (*Christliches Zentrum zur Förderung der polnischen Sprache, Kultur und Tradition e.V.*), Polský kongres v Německu (*Polnischer Kongress in Deutschland e.V.*), Spolek Poláků „Zgoda“ (*Bund der Polen „Zgoda“*) a Polská rada v Německu (*der Bundesverband – Polnischer Rat in Deutschland e.V.*). Polsko považuje Konvent za jediného oficiálního zástupce polské skupiny v Německu. Naopak Německo oficiálně Konvent jako právoplatného zástupce Polonie zatím neuznal, ale v praxi ho Spolková vláda vnímá jako jedinou možnou kontaktní instituci. Svědčí o tom například ten fakt, že zástupce Konventu je vždy přítomen

⁸¹ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

⁸² MROWKA, Heinrich. “Polonia” Organisationen und ihre deutschen Ansprechpartner. Anna Wolff-Poweska/Eberhard Schulz (Hrsg.) *Polen in Deutschland: Integration oder Separation?* Düsseldorf: Droste 2000, str.213-236. ISBN 3-7700-1119-8

⁸³ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., *Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft*, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

⁸⁴ MROWKA, Heinrich. “Polonia” Organisationen und ihre deutschen Ansprechpartner. Anna Wolff-Poweska/Eberhard Schulz (Hrsg.) *Polen in Deutschland: Integration oder Separation?* Düsseldorf: Droste 2000, str.213-236. ISBN 3-7700-1119-8

⁸⁵ NAGEL, Sebastian. *Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen*, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

⁸⁶ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

v poradě Spolkové vlády pro kulturu a média (*Bundesregierung für Kultur und Medien, BKM*), která rozhoduje o finanční podpoře polských projektů.⁸⁷

Další instituce, která vznikla na základě polsko-německého prohlášení v roce 2011, je Polská kancelář v Berlíně. Kancelář funguje od roku 2012 a za její organizační strukturu nese odpovědnost výše zmíněný Konvent polských organizací v Německu. Pobočka získává finanční prostředky od Ministerstva vnitra, díky nimž může zastupovat zájmy všech polských organizací v Německu. Polská kancelář má za úkol koordinovat aktivity polských organizací, pomáhat s realizací jejich projektů, zastupovat organizace před ústavními orgány Spolku, spolkových zemí i Polskem a plnit funkci informačního střediska. V současné době sedí v čele Polské kanceláře Aleksander Zajac⁸⁸

Organizace se potýkají s několika problémy, jedním z nich je nedostatek členů.⁸⁹ Méně jak 1 % polsky mluvících obyvatel je členem některé z organizací.⁹⁰ Obecně totiž mají větší úspěch menší regionální spolky a také polsko-německé projekty. K nejvýznamnějšímu spolku patří Polská sociální rada, založená v roce 1982 v Berlíně, jejíž cíl je ochrana polské skupiny před spolkovými úřady. Tento spolek je podporován berlínským senátem. Je velmi vyhledávaný a oblíbený, především pro angažovanost mladých lidí. Je příhodné, že tato Rada byla založena v Berlíně, protože i zde je polská menšina opravdu rozsáhlá. Vzhledem k rozsáhlosti polské skupiny je škoda, že se podobná sociální instituce v Německu nenachází.⁹¹

Setkávání Poláků ve velké míře probíhá i mimo organizace a spolky. Velkou roli hrají sportovní kluby, které se často nazývají Polonia. Častým pojítkem bývá i církve nebo jazykové kurzy, které jsou v Německu velmi populární a rozšířené.⁹² Zmíněná církve je a vždy byla pro polskou společnost důležitá. Polské mše jsou hojně navštěvované. Mše je

⁸⁷ NAGEL, Sebastian. *Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen*, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

⁸⁸ Über uns - Biuro Polonii. [online]. Copyright © 2015 Your Company. All Rights Reserved. Designed By JoomShaper [cit. 14.11.2017]. Dostupné z: <http://www.polonia-biuro.de/de/ueber-uns>

⁸⁹ MROWKA, Heinrich. "Polonia" Organisationen und ihre deutschen Ansprechpartner. Anna Wolff-Poweska/Eberhard Schulz (Hrsg.) *Polen in Deutschland: Integration oder Separation?* Düsseldorf: Droste 2000, str.213-236. ISBN 3-7700-1119-8

⁹⁰ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

⁹¹ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

⁹² LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

totiž pro Poláky mimo jiné i společenská příležitost, při které se mohou setkat se známými, podělit se o své pracovní a jiné zkušenosti, vyměnit si názory a předat rady. Často se v okolí farnosti prodávají polské potraviny a jiné produkty, rozdávají informační letáky o nadcházejících událostech apod.⁹³

Na základě polsko-německé sousedské smlouvy získávají organizace finanční prostředky od státu. Avšak pouze na konkrétní projekty, zbytek financí musejí získat z privátních zdrojů nebo od spolkových zemí. Financování polské skupiny je taky častým sporem polsko-německých vztahů, kterým se v práci zabývám později.⁹⁴

3.2.4. Přístup k médiím

V 90. letech byly noviny jediným polským sdělovacím prostředkem pro Polonii v Německu. Některé z těchto novin a časopisů jsou stále i v dnešní době aktivní, například Info&Tips nebo v roce 1995 založené noviny Samo Zycie. Tyto noviny vycházejí každý dva týdny a jsou běžně dostupné. Referují především o dění v Německu a Polsku, o životě Poláků v Německu, plánovaných akcí polské komunity a inzerují nabídky polských podnikatelů. Vedle novin vycházejících na spolkové úrovni existují také regionální a církevní noviny.

Později vznikly rozhlasové programy, jako bylo například rádio Multikulti, dále Funkhaus Europa a taky velmi známé Deutsche Welle. Všechna vyjmenovaná rádia až na rádio Multikulti jsou stále činná a velmi populární mezi Poláky. Opět i v této oblasti existuje vedle programů na spolkové úrovni i mnoho regionálních. V dnešní době je bezpochyby velice důležitá internetová platforma, která je mezi polskými uživateli nejrozšířenější a nejoblíbenější. Tudíž spousta jmenovaných novin a rádií fungují již online na internetu.

Dalším sdělovacím prostředkem, který je v německé Polonii rozšířen, je televize. Ačkoliv není mediální sféra polské skupiny rozvinuta do takové míry jako u ostatních národnostních skupin, i zde existuje několik polských televizních kanálů. Konkrétně mají Poláci dvě vlastní televizní vysílání, televizi Metropolska a Pepe TV.⁹⁵

⁹³ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

⁹⁴ MROWKA, Heinrich. "Polonia" Organisationen und ihre deutschen Ansprechpartner. Anna Wolff-Poweska/Eberhard Schulz (Hrsg.) *Polen in Deutschland: Integration oder Separation?* Düsseldorf: Droste 2000, str.213-236. ISBN 3-7700-1119-8

⁹⁵ LOEW, Peter Oliver. *Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland*. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

V následující tabulce jsou vypsaná čistě polská média, která mají sídlo v Německu. Jsou rozdělená do čtyř kategorií - tisk, internetový portál, rádia a televizní vysílání. U všech médií jsou v závorkách uvedena sídla medií. Z tabulky lze vyčíst, že nejvíce médií existuje ve formě portálů, přičemž mezi nejznámější patří portál Polonia Viva, který spadá pod činnost Polské kanceláře v Berlíně a je financován z prostředků Ministerstva vnitra. Opatrovníkem portálu se stal Wiesław Lewicki.⁹⁶ V tištěné formě vychází celkem šest tiskovin a je celkem šest činných rádií. Co se týká televizního vysílání, má německá Polonia pouze 2 televize, přičemž Pepe TV funguje spíše jako kanál na YouTube.

Tisk	Portál	Rádio	TV
Akcenty (Berlín)	Angora (Dortmund)	O nas i dla nas (Duisburg)	Metropolska (Berlín)
Info&Tips (Frankfurt)	Kontakty (Berlín)	Polenflug (Hannover)	Pepe TV (Essen)
Magazyn Polonia (Berlín)	Po Prostu (Monachium)	Radio Aspekt (Düsseldorf)	
Moje Miasto (Kumhausen)	Pol-Cafe (Severní Porýní-Westfálsko)	Radio Lora (Monachium)	
POLONEZ (Berlín)	Polonia Info (Hamburk)	Radio Radar (Darmstadt)	
Polonia Berlin (Berlín)	Polonia Viva (Aachen)	RadioSR24 (Hannover-Brühl)	
	Polonik monachijski (Monachium)		
	Rynek (Hamburg)		
	Samo Życie (Dortmund)		
	Teraz Polonia (Hamburg)		
	Twoje Miasto (Darmstadt)		

97

Vedle těchto čistě polských médií existují i polsko-německá média, především tedy v tištěné formě, kde v rámci jednoho čísla vycházejí články jak v polském, tak i v německém jazyce, například magazín Dialog. Polské Ministerstvo zahraničních věcí také financuje činnost TV Polonia, což je televizní vysílání pro Poláky v zahraničí, dále pak Radio Polonia a magazín Polonia-Bulletin.

⁹⁶ Über uns - Biuro Polonii. [online]. Copyright © 2015 Your Company. All Rights Reserved. Designed By JoomShaper [cit. 16.11.2017]. Dostupné z: <http://polonia-biuro.de/de/ueber-uns>

⁹⁷ Media Polonia - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 16.11.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/pl/media-2/1165-media-polonia>

3.2.5. Německá menšina v Polsku

Dle údajů na stránkách německého velvyslanectví v Polsku, čítá německá menšina v Polsku přibližně 300-350 000 osob. Tyto osoby se vyskytují především v západním Polsku, tedy v Opolí, Slezsku a Varmijsko-mazurském vojvodství.⁹⁸

Německá menšina se aktivně podílí na politickém a kulturním životě, přičemž právní postavení vyplývá jednak z polsko-německé sousedské smlouvy, tak i z článku 35 polské ústavy. V lednu roku 2005 byl přijat nový zákon o národnostních a regionálních menšinách (tzv. Menšinový zákon), díky kterému byl vytvořen vládní výbor pro komunikaci s národnostními a etnickými menšinami, přičemž členem takového výboru je zástupce německé menšiny. Menšinový zákon vytváří základ pro podporu německé menšiny nejen v oblasti jazykové, ale také kulturní a politické.⁹⁹

Co se týká používání německého jazyka v soukromém životě, neexistují žádná právní opatření. Ovšem úředním jazykem zůstává polština, tudíž v komunikaci s úřady je nutná znalost polského jazyka, nebo je možná přítomnost tlumočníka. Polská vláda odmítla německé topografické výrazy, ačkoliv by se takový požadavek dal obhájit historickými důvody. V podstatě se není čemu divit, protože topografické značení v jazyce dané menšiny není mezinárodním standardem. Avšak jména a příjmení mohou zůstat v původním německém znění.¹⁰⁰

Právo na přístup k médiím v německém jazyce je v Polsku podporováno. Pro vydávání cizojazyčných novin neexistují v Polsku žádné zvláštní předpisy. Polské Ministerstvo kultury finančně podporuje tiskoviny vydávané v jazyce dané menšiny. Stejně tak je možné sledovat různá televizní vysílání v německém jazyce, či vydávat německé knihy.¹⁰¹

Možnost vytvářet organizace a spolky je omezena pouze nařízením, které vyžaduje

⁹⁸ Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

⁹⁹ Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

¹⁰⁰ Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

¹⁰¹ Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

registraci těchto institucí. Podobně jako Poláci v Německu i německá menšina má spoustu organizací i spolků. Ty vznikly v 90. letech, kdy došlo k uvolnění politického napětí. Hlavní organizací, která zastřešuje tyto spolky je Svazek německých sociálně-kulturních společností v Polsku (*Verband der sozial-kulturellen Gesellschaften in Polen, VdG*), který sídlí v Opolí.¹⁰²

Na rozdíl od polské menšiny, má německá menšina možnost podílet se na politickém dění. Může zakládat své politické strany, které jsou osvobozeny od 5% volební klauzule. Menšina je tudíž zastoupena, jak v Sejmu, tak i v Senátu. Politická strana, která zastupuje německou národnostní menšinu, se nazývá *Mniejszość Niemiecka*. V posledních polských parlamentních volbách v roce 2015 získala tato strana 27 530 hlasů, získala tak 1 mandát v Sejmu.¹⁰³

Německá menšina má právo na to, aby se na veřejných školách vyučoval jejich mateřský jazyk, dějiny a kulturní zvyklosti. Mají také nárok na to, aby se tři vyučující hodiny v týdnu vyučovalo v německém jazyce. Zákon též umožňuje zakládání privátních škol.¹⁰⁴

3.3. Vývoj jednání

Na přelomu tisíciletí upozornil polský právník Stefan Hambura dopisem adresovaným Angele Merkelové na existenci polské menšiny v Německu. V tomto dopise St. Hambura žádal kancléřku o zrušení platnosti nařízení o organizacích polské národnostní skupiny v Německé říši, které bylo uzavřeno Ministerskou radou v roce 1940. Německá strana na dopis reagovala tak, že nařízení přijaté v roce 1940 nelze zrušit, protože již dávno není platné, neboť přijetím Základního zákona pozbyly nacistické zákony automaticky platnost. Tímto činem se polská skupina dostala do povědomí německých politiků.¹⁰⁵

Do povědomí polských politiků se Polonia dostala relativně pozdě. Pravděpodobně

¹⁰² Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

¹⁰³ Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

¹⁰⁴ Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

¹⁰⁵ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s. 689. ISBN 978-83-7151-018-2

proto, že bylo Polsko vytížené vyrovnáváním se s vlastní historií, komunistickou érou a evropskou integrací, než aby se aktivně angažovalo v politice národnostních menšin, která byla podle dosavadního mínění vyřešena polsko-německou sousedskou smlouvou. Teprve v momentě, kdy se polská poslankyně Gabriela Masłowska obrátila na polského premiéra Donalda Tuska s návrhem podpořit iniciativu polských organizací v Německu, které usilují o navrácení předválečných menšinových práv a zrušení ustanovení z roku 1940, se otázka Poláků v Německu opět otevřela. Polská vláda na to zareagovala tím, že vytvořila oddělení pro spolupráci s Poláky za hranicemi, které vedl Maciej Szymański.¹⁰⁶

Maciej Szymański vydal prohlášení, týkající se polské skupiny v Německu. V první řadě upozornil na to, že v Německu žijící Poláci splňují pouze některá kritéria národnostní menšiny, která jsou potřebná pro uznání menšinového statutu. Poláci mají sice německé občanství, kulturou se liší od většiny národa, mají touhu si svou identitu zachovat, ale bohužel nejsou autochtonní menšinou. Podle německé strany Poláci nesídlí po generace na jejich tradičním německém území. Szymański také upozornil na to, že nevýhodné postavení polské menšiny podle něj nevyplývá kvůli platnému či neplatnému usnesení z roku 1940, ale kvůli tomu, že po skončení druhé světové války, kdy Polsko opět vzniklo a posunulo své hranice více na západ, se autochtonní polská menšina opět ocitla v polském státě. Szymański argumentoval však tím, že část organizací a Poláků byli součástí uznané polské menšiny před druhou světovou válkou, a tudíž splňují veškerá kritéria včetně autochtonnosti. Sympatizoval s návrhem vlády podpořit polské organizace a také se domníval, že by polská vláda měla polským občanům pomoci zejména v oblasti reparací.¹⁰⁷

Tento postoj Ministerstva zahraničí, který ztělesňoval Maciej Szymański, byl důležitým impulsem pro vyjádření podpory polské skupině ze strany Polska. V prosinci roku 2009 předal polský ministr zahraničí R. Sikorski německé vládě report o postavení polské diaspory v Německu.¹⁰⁸ Na zprávu pracovaly zastupitelské úřady v Německu a také Konvent polských organizací v Německu. Z tohoto reportu vyplynuly hlavní problémy, se kterými se

¹⁰⁶ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s. 689. ISBN 978-83-7151-018-2

¹⁰⁷ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

¹⁰⁸ SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Miedzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

německá Polonia v této době potýkala.¹⁰⁹

Polské organizace si stěžovaly na nedostatek členů, což vedlo ke stárnutí polských organizací. Mladí Poláci dávali přednost jiným příležitostem k setkávání, například polským mším, koncertům, výstavám a dalším kulturním akcím.¹¹⁰ To, že polské organizace nebyly schopné stát se lukrativním místem pro nové členy, souviselo s nedostatečnými finančními prostředky pro organizace a jejich kulturní projekty. Zpráva uvádí, že financování polských organizací je nedostatečné pro pokrytí základních organizačních potřeb a ve srovnání s financováním německé menšiny v Polsku, je podstatně nižší. Polské organizace si proto musely shánět finance samy, což nenaplnovalo představu o rovnocenném postavení vyplývajícím z polsko-německé sousedské smlouvy.¹¹¹

V této době byla Polonia nespokojená s polskými médii v Německu. V porovnání s ostatními národnostními skupinami měla údajně nedostatek rádiových i televizních vysílání a také celonárodních novin či internetové portály.¹¹² V roce 2009 si Německo jen krátce uvědomovalo, že se stalo přistěhovaleckou zemí, proto výzkum migrace a uprchlictví byl teprve na počátku například v porovnání s USA. To se projevilo v různých oblastech, například v oblasti médií, kdy se Německo nejprve učilo, jak by média pro národnostní skupiny měla fungovat. Je pravda, že výzkum začal nejdříve u turecké skupiny, proto se Polákům mohlo zdát, že v porovnání s ostatními skupinami jsou znevýhodnění.¹¹³

Výuka polského jazyka jako rodného jazyka byla jedním z hlavních důvodů k nespokojenosti. Školství je v kompetenci spolkových zemí a v této oblasti neexistují předpisy, které by podporovaly vznik polských škol či výuku polského jazyka tak, aby nebylo zasáhnuto do výhradních kompetencí spolkových zemí. V roce 2009 se učilo 2,5 % dětí a mládeže z německé Polonie polskému jazyku jako mateřskému jazyku. Přičemž z celkového počtu 6 500 se přibližně 2 300 dětí učilo na veřejných školách a zbytek se polský jazyk učilo v soukromých polských institucích. Nejvíce aktivní instituce ve výuce polského jazyka byly

¹⁰⁹ Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2009, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, online dostupné v pdf: www.msz.gov.pl/resource/90f1454c-8ac1-439a-9e5f-ac2ca6a0f013

¹¹⁰ Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2009, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, online dostupné v pdf: www.msz.gov.pl/resource/90f1454c-8ac1-439a-9e5f-ac2ca6a0f013

¹¹¹ Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2009, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, online dostupné v pdf: www.msz.gov.pl/resource/90f1454c-8ac1-439a-9e5f-ac2ca6a0f013

¹¹² Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2009, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, online dostupné v pdf: www.msz.gov.pl/resource/90f1454c-8ac1-439a-9e5f-ac2ca6a0f013

¹¹³ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

Chrzeoecijańskie Centrum Krzewienia Kultury, Tradycji i Języka Polskiego w Niemczech oraz Polska Macierz Szkolna. Situace Poláků se lišila podle místní zemské vlády, nejméně přívětivé v této oblasti byly vlády v Bavorsku a Hessensku, naopak Severní Porýní - Westfálsko, Brémy, Dolní Sasko a Berlín byly k vyjednávání mnohem otevřenější.¹¹⁴

V únoru roku 2010 navrhl státní tajmeník ministerstva vnitra Dr. Christoph Berger setkání u kulatého stolu, ve spojitosti s 20. výročím podepsání polsko-německé sousedské smlouvy z roku 1991. Tento stůl měl otevřít prostor pro otázky a problémy týkající se německé menšiny v Polsku a polské diaspory v Německu.¹¹⁵ Samotnému setkání předcházela dvě grémia. První se konalo ještě v únoru roku 2010 a druhé potom téhož roku v listopadu. Cílem těchto grémií bylo vypracovat dokument, který zhodnotí tehdejší situaci Poláků v Německu a sepsat požadavky, které by postavení Polonie mohly zlepšit.¹¹⁶

Dokument, který byl v této souvislosti vydán, se vyjádřil k tehdejší situaci Polonii v Německu. V úvodu byla uvedena zajímavá myšlenka, že Poláci vlastním přičiněním již v roce 1991 dovolili, aby se německá menšina ocitla ve výhodnější situaci než oni sami. Takovou situaci zapříčinilo rozdílné pojmenování skupin, přičemž tehdy tomu polská strana nevěnovala velkou pozornost, neboť z polsko-německé smlouvy vyplývala práva platící rovnocenně pro obě skupiny. Poláci nepočítali s tím, že Německo tuto rovnocennost nebude respektovat.¹¹⁷

Problém naplnění polsko-německé sousedské smlouvy spočívá v tom, že ačkoliv byla smlouva přijata jak Spolkovým sněmem, tak i Spolkovou radou, spolkové země ji nevěnují velkou pozornost a tento fakt je zmiňován i v několika dalších dokumentech, které jsem měla k dispozici. Úředníci na zemské úrovni dost často ani o existenci takového dokumentu nevědí. Na zemské úrovni tedy v tuto dobu neexistovala pověřená osoba, na kterou se polské organizace mohly se svými problémy obracet.¹¹⁸

Zpráva také informuje o již výše zmíněných oblastech, se kterými Polonia není spokojena. Zmiňuje neuspokojivou finanční situaci Polonie, která získává od Německa 250 000 - 300 000 euro na kulturní projekty, ale z těchto peněz již nemohou být financována

¹¹⁴ Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2009, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, online dostupné v pdf: www.msz.gov.pl/resource/90f1454c-8ac1-439a-9e5f-ac2ca6a0f013

¹¹⁵ Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wiesław Lewicki

¹¹⁶ Jan Sandorski, Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. Historische, politische und völkerrechtliche Aspekte

¹¹⁷ Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wiesław Lewicki

¹¹⁸ Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wiesław Lewicki

polská media nebo výuka polského jazyka. Na rozdíl od situace v Polsku zajišťují jazykovou výuku polské organizace, které ale od Spolkové vlády nezískávají žádné finanční prostředky. Pro srovnání německá menšina získává ročně 15,5 miliónů od polské vlády, navíc se mohou německé organizace hlásit o 600 000 eur na kulturní projekty nebo organizační záležitosti. Polský stát taky financuje noviny v německém jazyce, umožňuje přístup k veřejným mediím a vysílání.¹¹⁹

Polská strana vnímá německý postoj k Polonii, jako skrytý pokus o asimilaci polské skupiny do německé společnosti. Díky malé finanční podpoře a problémům s uskutečněním projektů se očekává vysílení polské skupiny ve prospěch nízké aktivity. Protože bez polských škol, novin a jiných medií a polských organizací, hrozí nebezpečí, že polská etnická skupina v Německu brzy zanikne.¹²⁰

Aby k takové situaci nedošlo, připravili Poláci seznam s 10 požadavky, které měli v plánu předložit během prvního kulatého stolu v roce 2011. Jednalo se o následující požadavky:

1. Odškodnění členů, nebo jejich pozůstalých, tehdejší polské menšiny, kteří byli v době vstoupení v platnost protiprávního zákazu pro polské organizace zatčeni či zabití.

2. Právní objasnění a odškodnění majetku, kteří nacisti zabrali organizaci Spolek Poláků v Německu.

3. Plné uskutečnění polsko-německé sousedské smlouvy, především článků 20-22 týkající se práv národnostních menšin.

4. Zahrnutí Polonie pod ochranu Rámcové úmluvy Evropské Rady o ochraně národnostních menšin.

5. Jmenování odpovědné osoby, která bude kompetentní k dohlížení na dodržování polsko-německé sousedské smlouvy.

6. Zajištěné finanční prostředky pro zachování polské identity tím, že bude založena nadace Polonia-Stiftung pro financování výuky polského jazyka a polské vlastivědy v polských spolcích, kulturních aktivit a médií.

¹¹⁹ Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wieslaw Lewicki

¹²⁰ Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wieslaw Lewicki

7. Úplný přístup k médiím a možnost založit si rádiové a televizní vysílání a také finanční prostředky pro tiskové orgány.

8. Institucionální podpora Polonia - Spolky pro zajištění fungování a rozvoje polských organizací, polských domů a jiných zařízení.

9. Finanční prostředky a kancelářské prostory pro Konvent polských organizací.

10. Schválení skrze Bundeskulturministerium, že finanční prostředky na kulturní projekty budou výhradně schvalovány polskými organizacemi podle v roce 2005 přijatého dokumentu *“Festlegung der Förderpraxis für Projekte des Konvents der polnischen Organisationen in Deutschland”*.¹²¹

3.3.1. První setkání u kulatého stolu v roce 2011

K příležitosti 20. výročí podepsání polsko-německé sousedské smlouvy byl uskutečněn polsko-německý kulatý stůl pro otázky, zabývající se podporou polské diaspory v Německu a německé menšiny v Polsku. Při této příležitosti se v červnu roku 2011 ve Varšavě sešli pověřenec spolkové vlády pro vystěhovalecké otázky a národnostní menšiny, státní tajemník německého ministerstva vnitra Dr. Christoph Bergner, státní tajemník polského ministerstva vnitra Tomasz Siemoniak, zástupci polské i německé vlády, stejně jako představitelé Polonie i německé menšiny. Cílem tohoto setkání bylo projednání úprav v polsko-německé smlouvě, aby to vedlo ke spokojenosti obou stran.¹²²

Zástupci organizací požadovali změnu především článků 20 – 22 polsko-německé sousedské smlouvy, tak aby polská skupina měla opravdu stejná práva jako německá menšina. Projednával se také výše zmíněný seznam s požadavky polské strany, který byl vypracován již měsíce dopředu v rámci příprav k setkání u kulatého stolu.¹²³

Výsledkem kulatého stolu byl dokument s názvem: *Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der*

¹²¹ Stellungnahme der Polonia, Konvent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wiesław Lewicki

¹²² Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 1991, Warschau, 12.6.2011

¹²³ Was ist der Runde Tisch? - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 08.10.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/8-polonia/artyku3/1178-co-to-jest-oktagly-stol>

polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland, který byl podepsán 12. 6. 2011.¹²⁴

Toto prohlášení vyzdvihuje skrytý potenciál v polsko-německé sousedské smlouvě, který spočívá právě v národnostních skupinách v obou krajích, které přirozeně vytvářejí komunikační most mezi oběma státy. Přičemž obě strany potvrdily úmysl, vyvíjet aktivitu v této oblasti, aby tak byly zachované přátelské vztahy. Polští zástupci vyslovili přání, aby byli tehdejší příslušníci polské menšiny před rokem 1940 stejně jako polské organizace, zvláště pak Svaz Poláků v Německu (Rodlo), kteří byli nacismem pronásledováni nebo zavražděni, odškodněni a jejich památka byla uctěna.

Dohodlo se, že se Poláci budou podílet na vytváření pamětních míst a projektů spojených s kulturní pamětí ve spojitosti s událostmi druhé světové války. Byl přijat návrh, založit Dokumentační centrum pro kulturu a dějiny Poláků v Německu, jehož sídlo bude v organizaci Spolek Poláků v Německu (Rodlo) v Bochumi. Přičemž byla ze spolkových peněz financovaná odborná studie, jak by takové centrum mělo fungovat.

V prohlášení se strany dohodly na vytvoření zastupitelstva v Berlíně do roku 2012, které bude prezentovat zájmy polských organizací. Finanční prostředky pro personální a organizační fungování měly být zajištěny Německem. Konventu polských organizací byla svěřena pravomoc rozhodnout o tom, kým a podle jakého konceptu bude zastupitelstvo vedené. Stejně tak Konvent vytvořil návrh na internetový portál společný pro všechny polské organizace fungující v rámci zastupitelstva v Berlíně. Ten měl být také dotovaný německými vládními financemi.

Strany souhlasily s návrhem na zřízení německo-polského výboru pro spolupráci v oblasti vzdělání, vytvořený pod hlavičkou německo-polské vládní komise pro regionální a pohraniční spolupráci. Výbor dostal za úkol vypracovat strategii pro osvojení si polštiny jako mateřského jazyka. Strany se dohodly na tom, že finanční podpora projektů s přínosem pro polskou kulturu a historii bude pokračovat a také na tom, že německá strana jmenuje zmocněnce na spolkové i zemské úrovni pro spolupráci s polskou skupinou.¹²⁵

¹²⁴ Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 1991, Warschau, 12.6.2011

¹²⁵ Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 1991, Warschau, 12.6.2011

V rámci budoucí spolupráce bylo dohodnuto, že se budou pořádat společné kulturní projekty, které budou oběma státy finančně podporované. Byly také uvedeny další body, které se budou v budoucnu projednávat. Polská témata byla: stabilní struktura podporující polské organizace v Německu, přístup k médiím, vystavění pomníku v Berlíně všem polským obětem nacismu, právní statut pro tu část německých občanů s polskými kořeny, kteří byli příslušníky polské menšiny před rokem 1940 a právní situace majetku, který byl během druhé světové války zkonfiskován úřady třetí říše. Závěrem se strany dohodly, že by tyto kulaté stoly měly probíhat každý rok.¹²⁶

3.3.2. Dialog po prvním kulatém stole

Podle vypracované zprávy z roku 2012, kterou stejně jako zprávu z roku 2009 zpracovaly polské zastupitelské úřady v Německu společně s Konventem polských organizací v Německu, se polská skupina potýkala hned s několika problémy, které jsou podobné těm, které vyplývají z reportu z roku 2009. Zmiňují to především proto, že v roce 2011 se konal kulatý stůl, u něhož se předpokládalo, že některé problémy odstraní, nebo alespoň částečně vyřeší. Podle tohoto reportu je však zřejmé, že očekávaný pokrok nepřišel.

Dle zprávy z roku 2012 se polské organizace stále potýkají s nedostatkem členů. Tento problém sice nelze řešit setkáním u kulatého stolu, ale úzce s ním souvisí nedostatek finančních prostředků. Financování polských organizací vychází z členských příspěvků, z finančních darů a z podpory polských institucí. Tudíž v momentě, kdy členská základna slábne, snižuje se i finanční podpora. Bez financí nemohou tyto instituce pokrýt základní výdaje, tudíž jim hrozí nebezpečí, že přijdou o své reprezentativní budovy. Z těchto důvodů se Polonia opět odvolala na polsko-německou sousedskou smlouvu s tím, že Polonia a německá menšina nemají stejná práva, jak smlouva zaručuje, neboť finanční pomoc Spolkové vlády vůči polské menšině je mnohem nižší než ta, kterou získává německá menšina od polské vlády. Spolková vláda se snažila vyjít polským požadavkům vstříc a začala financovat nově založenou Polskou kancelář v Berlíně.¹²⁷

¹²⁶ Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 1991, Warschau, 12.6.2011

¹²⁷ Porta Polonica: Internetportal zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland | Das Polen Magazin. *Das Polen Magazin* | Home[online]. Copyright © Stadt Katowice [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <http://www.das-polen-magazin.de/porta-polonica-internetportal-zur-geschichte-und-kultur-der-polen-deutschland/>

Podarilo se založit Dokumentační centrum pro kulturu a dějiny Poláků v Německu se sídlem v Bochumi, na jehož založení se státy dohodly během prvního setkání u kulatého stolu. Centrum se nazývá Porta Polonica a plně aktivní je od 12. 6. 2014, což je tříleté výročí od podepsání společného prohlášení u kulatého stolu. Na projekt Spolkový sněm vyčlenil 300 tisíc euro ročně.¹²⁸ Naopak zatím stále nebyla zřízena pozice pro pověřence, který by se staral o komunikaci mezi Polonií a spolkovou i zemskými vládami. Pokrok nebyl znatelný ani ve výuce polského jazyka. Poláci chtěli, aby polský jazyk byl vyučován na německých veřejných školách, samozřejmě v místech, kde se Polonia vyskytuje. Zatím jsou totiž ve výuce polského jazyka, co by mateřštiny, nejvíce aktivní polské instituce, které se však potýkají již se zmíněným problémem financování. Poláci jsou v oblasti školství nespokojeni nejen s jazykem, ale taky s kvalitou vyučování polských dějin a kultury. Polská skupina od Spolkové vlády požadovala, aby byl založen fond, ze kterého by byla financovaná výuka a kulturní činnost Poláků v Německu. Požaduje se, aby polsko-německá sousedská smlouva byla plně realizovaná, aby se tak německá Polonia stala právně uznanou etnickou skupinou a měla přístup k masovým médiím, neboť přístup k médiím je v porovnání s ostatními národnostními skupinami marginální.¹²⁹

V roce 2013 proběhly volby do Spolkového sněmu, a protože nastalo hned několik institucionálních změn, například týkající se výborů ve Spolkovém sněmu, byl zablokován přísun peněz, které zajišťovaly chod Polské kanceláře v Berlíně ve výši 50 000 eur a chod internetového portálu, na který bylo vyhrazeno 30 000 eur. Jednalo se o finanční podporu, na které se zástupci polské i německé strany dohodly během kulatého stolu v roce 2011. Ve srovnání s částkou, kterou polská vláda poskytovala německé menšině, bylo 80 000 eur spíše symbolická částka.¹³⁰

V září téhož roku napsal Konvent polských organizací v Německu dopis adresovaný předsedům politických stran. Konkrétně to byly strany CDU, SPD, Bündnis 90/ die Grünen, FDP, die Linke. V tomto dopise bylo položeno celkem 7 otázek týkající se budoucnosti německé Polonie. Konvent zjišťoval, zdali strany berou na vědomí prohlášení přijaté během

¹²⁸ Porta Polonica: Internetportal zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland | Das Polen Magazin. *Das Polen Magazin* | Home[online]. Copyright © Stadt Katowice [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <http://www.das-polen-magazin.de/porta-polonica-internetportal-zur-geschichte-und-kultur-der-polen-deutschland/>

¹²⁹ Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2012, Ministerstwo Spraw Zagranicznych. online dostupné pdf: www.ms.gov.pl/resource/d44dcd91-ed03-4e64-a475-b56d8e5a46:JCR

¹³⁰ ROMANIEC, Róza. 2013. Posel SP krytykuje "puste gesty wobec Polonii". In Deutsche Welle. [online]. 7.8. [cit. 01.11.2017]. Dostupné z: <http://www.dw.de/pose%C5%82-sp-krytykuje-puste-gesty-wobec-polonii/a-16987731>

kulatého stolu v roce 2011 a zda se s ním ztotožňují a mají v plánu pokračovat s jeho plněním. Zda si jsou vědomy toho, že tento rok Polská kancelář v Berlíně ani internetový portál nezískaly finance na svou činnost. Jestli mají v plánu začít finančně dotovat polské organizace, které jsou v Německu aktivní, protože ty nezískávají finance ani od státu, ale ani od jednotlivých spolkových zemí. Dále se Konvent zajímal o postoj politických stran k založení nadace Deutsche Polonia, která by měla být zřízena právě Spolkovou vládou či Spolkovým sněmem. Ta by se stala jedním z komunikačních kanálů mezi německou Polonií a spolkem, a starala by se o záležitosti spojené s výukou polského jazyka a rozvojem polské kulturní identity. Mezi otázkami nechyběla ani otázka výuky polského jazyka. Konvent poukazuje na nerovnocennost mezi německou menšinou a Polonií v oblasti výuky a žádá výuku polského jazyka jako mateřského jazyka na veřejných i privátních školách.¹³¹ Snažila jsem se nalézt nějakou odpověď na tento dopis, ale bohužel bez úspěchu. Kontaktovala jsem proto pana Wiesława Lewického, který je spoluautorem dopisu, zda se Konvent dočkal odpovědi. Údajně politické strany na dopis nereagovaly, což je podle slov pana Lewického obvyklé, neboť Polonii německé strany nevěnují pozornost.

V reakci na první setkání u kulatého stolu byly po roce 2011 uspořádané celkem tři kongresy. První kongres se konal v Berlíně roku 2012, druhý v roce 2014 v Düsseldorfu a třetí v roce 2015 ve Varšavě. Všechny kongresy se zabývaly plněním společného prohlášení z roku 2011, avšak historicky nejvýznamnější byl druhý kongres polských organizací, který se konal ve dnech 17.-18. 10. 2014 v Düsseldorfu. Tento kongres nabídl prostor pro diskuzi na téma výuky polského jazyka na německých školách, historie, práva, národnostní menšiny, média a funkce polských organizací. Kongres organizovali Konvent polských organizací v Německu a Svazek Poláků v Německu “Rodlo” ve spolupráci s Polskou kanceláří v Berlíně a Evropským institutem pro kulturu a média Polonicus v Aachenu. Mediální záštitu poskytl portál Polonia Viva.¹³²

Wiesław Lewicky a Josef Malinowski zde představili pokrok, kterého Polonia dosáhla díky kulatému stolu v roce 2011, a upozornili na problémy, které zatím zůstávají nevyřešené. Jako například výuka polského jazyka, portál Porta Polonica, statut národnostní menšiny a financování. Jako reálné řešení shledala polská strana založení fondů u Spolkového

¹³¹ Brief des Konvents an die Parteien, geschrieben von Konvent Polskich Organizacji w Niemcech, 6.9.2013, Dostupné z: <http://www.konwent.de/index.php/doniesienia-prasowe>

¹³² II Kongres Organizacji Polskich w Düsseldorfie. *Aktualności* [online]. Copyright © 2017 Institut Polonicus. All Rights Reserved. [cit. 07.11.2017]. Dostupné z: <http://institut-polonicus.eu/index.php/projekty/56-ii-kongres-organizacji-polskich-w-duesseldorfie>

ministerstva vnitra a Spolkového ministerstva pro kulturu a média. K jazykové otázce se později ještě vyjadřovala předsedkyně Polské školní matice (Polska Macierz Szkolna) Ewa Miżejewska, která upozornila na nedostatek finančních prostředků. Dr.Jacek Bartowski, ředitel Dokumentárního centra kultury a historie Poláků, Porta Polonica, představil plánovaný projekt, který spočíval v digitalizaci veškerých informací o dějinách Poláků na německém území.¹³³

Výstupem z tohoto kongresu byla rezoluce pro další kulatý stůl, která byla adresovaná německým a polským politikům. V rezoluci byla jmenována témata, která nebyla ještě realizována, ačkoliv byla předmětem společného prohlášení z roku 2011. Jako první bod organizace uvedly uctění památky Poláků zabitých během druhé světové války. Organizace si nepředstavovaly, že památka bude uctěna pouze upomínkovou tabulí, ale také místem paměti, kde se Poláci budou moct setkávat. Druhý bod se týkal výuky polského jazyka, kdy organizace navrhly fond ve výši 300 000 euro na podporu polských organizací, které výuku nabízejí. Bod třetí byla finanční podpora pro polská média, která v porovnání s německou menšinou byla velmi malá a nedostačující. V tomto případě organizace opět navrhly částku 300 000 euro vyčleněnou výhradně pro fungování polských médií. Poslední čtvrtý bod žádal objasnění právního statutu polské menšiny v Německu a právního statutu majetku polské menšiny, který byl během druhé světové války zabrán třetí říší.¹³⁴

3.3.3. Druhé setkání u kulatého stolu

Ačkoliv se během prvního setkání u kulatého stolu obě přítomné strany shodly na tom, že by bylo přínosné pořádat takové setkání každý rok, konalo se další setkání u kulatého stolu až dne 26. 2.2015 ve Varšavě. Výrokem Jana Pavla II.: *Um Frieden zu schaffen, Minderheiten achten!*¹³⁵ bylo zasedání zahájeno a dosavadní spolupráce označena za přínosnou. Polský ministr pro správu a digitalizaci, Andrzej Halicki, řekl, že v historii není mnoho případů, kdy by se podařilo z tak historicky obtížné situace vytvořit podobně otevřený dialog.¹³⁶

Byli přítomni opět zástupci polské a německé vlády, stejně jako hlavní představitelé

¹³³ II. Kongres Organizacji Polskich w Düsseldorfie. *Aktualności* [online]. Copyright © 2017 Institut Polonicus. All Rights Reserved. [cit. 07.11.2017]. Dostupné z: <http://institut-polonicus.eu/index.php/projekty/57-relacja-z-ii-kongresu-organizacji-polskich-w-niemczech-duesseldorf-2014>

¹³⁴ Resolutionen des II.Kongressder Polnischen Organisationen in Deutschland Düsseldorf am 17. And 18. Oktober 2014, zdroj: Dipl.Ing. Wieslaw Lewicki

¹³⁵ Vlastní překlad do češtiny: „Abychom udrželi mír, je potřeba dbát na menšiny“

¹³⁶ BMI - Alle Meldungen - Deutsch-Polnischer Runder Tisch in Warschau mit neuer Dynamik. [online]. [cit. 10.11.2017]Dostupné z: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2015/02/koschyk-krings-runder-tisch-warschau.html>

Polonie a německé menšiny. Vycházelo se ze společného prohlášení z prvního setkání u kulatého stolu a setkání bylo ukončeno přijetím prohlášení zvaném: „*Erklärung zum Stand der Umsetzung der Beschlüsse der Gemeinsamen Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem deutsch-polnischen Vertrag über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit*“.¹³⁷

Toto prohlášení zmiňuje projekty, které se na základě společného prohlášení z roku 2011 úspěšně podařilo uskutečnit. Bylo tedy vytvořené Dokumentární centrum pro kulturu a dějiny Poláků v Německu, zvané Porta Polonica, v jehož rámci funguje digitální atlas pro místa paměti. Dále bylo založené zastupitelství v Berlíně, tak zvaná Polská kancelář a dvojjazyčný internetový portál Polonia Viva. Podařilo se jmenovat ve všech spolkových zemích osoby, které jsou pověřené spoluprací a komunikací s Polonií. Povedlo se také zajistit stabilní podporu pro projekty týkající se polské kultury a dějin v Německu.¹³⁸

Další významné setkání bylo v roce 2016, kdy se konal třetí kongres polských organizací v Německu. Podobně jako před čtyřmi roky byl i tento kongres uskutečněn v Berlíně. Tento rok byl významný hned ze dvou důvodů, za prvé polsko-německé vztahy slavily 25. výročí od podepsání polsko-německé sousedské smlouvy z roku 1991 a za druhé bylo 5. výročí od podepsání společného prohlášení, přijatého během setkání u kulatého stolu v roce 2011. Na kongres byli pozvané kontaktní osoby pro Polonii z každé spolkové země, členové polsko-německé parlamentní skupiny a zástupci Polonie. Organizátorem kongresu byla Polská kancelář v Berlíně.¹³⁹

Všichni pozvaní dostali možnost seznámit se s činností Polské kanceláře v Berlíně, s realizací Dokumentačního centra v Bochumi a virtuální dokumentací dějin Poláků v Německu na internetovém portálu „Porta Polonica“ nebo s činností internetové stránky „Polonia Viva“ referující o událostech, které Polonia pořádá.¹⁴⁰

¹³⁷ BMI - Alle Meldungen - Deutsch-Polnischer Runder Tisch in Warschau mit neuer Dynamik. [online]. [cit. 10.11.2017] Dostupné z: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2015/02/koschyk-krings-runder-tisch-warschau.html>

¹³⁸ BMI - Alle Meldungen - Deutsch-Polnischer Runder Tisch in Warschau mit neuer Dynamik. [online]. [cit. 10.11.2017] Dostupné z: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2015/02/koschyk-krings-runder-tisch-warschau.html>

¹³⁹ III Kongress der Polnischen Organisationen in Deutschland – Eindrücke - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 11.11.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1692-iii-kongress-der-polnischen-organisationen-in-deutschland-eindruecke>

¹⁴⁰ III Kongress der Polnischen Organisationen in Deutschland – Eindrücke - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 11.11.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1692-iii-kongress-der-polnischen-organisationen-in-deutschland-eindruecke>

Témata, kterými se kongres zabýval, vycházela z naplňování polsko-německé sousedské smlouvy a společného prohlášení z prvního kulatého stolu. Vytvořily se tři komise probírající odlišná témata, v jedné probíhala diskuze na téma výuka polského jazyka, v druhé polsko-německý kulatý stůl a v třetí na téma tzv. Junge Forum. Na závěr kongresu byly postuláty jednotlivých komisí představeny zbylému publiku. Navrhlo se založit komisi pro záležitosti spojené s kulatým stolem a také jiné komise například pro kulturu, média, polský jazyk, dějiny atd. Přítomni se shodli na tom, že takové kongresy se budou pořádat pravidelně.¹⁴¹

Téhož roku se pořádalo ještě jedno důležité setkání, to se konalo 16. 11. 2016. Pořádalo ho německé Ministerstvo zahraničních věcí společně s Radou obcí a regionů v Evropě (Rat der Gemeinden und Regionen in Europa, RGRE) německo-polskou konferenci v Berlíně. Státní tajemník pro Evropu Ministerstva zahraničí, Micheal Roth, polský velvyslanec, Andrzej Przylebski, a prezident německé sekce RGRE, Georg Huber, zahájili konferenci, která čítala na 400 účastníků. Panely nabízely různá témata týkající se bilaterálních vzdělávacích konceptů, migrace a integrace.¹⁴²

Zajímavý byl proslov německého ministra zahraničí Franka Waltra Steinmeiera, který pronesl na polském setkání *Empfang zu Ehren der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland* z 16. 11. 2016. V této úvodní řeči chválil polsko-německé vztahy a utvrzoval polskou část obecnstva o tom, že polská skupina má nejen německé uznání, ale také podporu. Slíbil, že se na zasedání bude projednávat otázka výuky v polském jazyce a těší se z toho, že se bude konat další kulatý stůl, ke kterému byla přizvána jak polská vláda, tak i zástupci polské a německé menšiny. Dále oznámil rozhodnutí Spolkového sněmu zvýšit rozpočet o jeden milion euro německo-polskému Jugendwerku na rok 2017.¹⁴³

Koordinátor Spolkové vlády pro polsko-německou spolupráci Dietmar Woidke se při této příležitosti nechal slyšet, že v oblasti výuky polského jazyka mají před sebou ještě hodně

der-polnischen-organisationen-in-deutschland-eindruecke

¹⁴¹ III Kongress der Polnischen Organisationen in Deutschland – Eindrücke - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 11.11.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1692-iii-kongress-der-polnischen-organisationen-in-deutschland-eindruecke>

¹⁴² Auswärtiges Amt - Pressemitteilungen - Deutsch-Polnische Konferenz und Empfang zu Ehren der polnischstämmigen Menschen in Deutschland mit Außenminister Steinmeier. [online]. Copyright © 1995 [cit. 30.10.2017]. Dostupné z: <http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Meldungen/2016/161115-DEU-POL-Konferenz.html>

¹⁴³ Auswärtiges Amt - Reden - Eröffnungsrede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier auf dem Empfang zu Ehren der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland. [online]. Copyright © 1995 [cit. 30.10.2017]. Dostupné z: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2016/161116_BM_Polonia.html

práce, neboť zájem o polský jazyk je marginální. V dnešní době se učí polsky okolo 20 000 mladých lidí v celém Německu.¹⁴⁴ Koordinátor Woidke tudíž navrhnul, aby se usilovalo o zvýšení zájmu o polský jazyk, v této souvislosti vyzdvihnul projekt PolenMobil, jehož hlavní činností je zvyšovat zájem o polský jazyk a kulturu na školách v podobě různých přednášek. Na tomto projektu spolupracují přední polské organizace, a to Deutsche Polen Institut, Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit, Deutsch-Polnischen Gesellschaft Brandenburg a Deutsch-Polnische Jugendwerk, přičemž patronem celého projektu je sám Dr. Dietmar Woidke.¹⁴⁵

Nyní jsem představila chronologický výčet událostí, které jsou zásadní pro polsko-německý dialog v době od podepsání polsko-německé sousedské smlouvy do roku 2016. Mnoho věcí se ve zprávách a prohlášeních opakuje, což je známka toho, že se jedná o stálý problém, kterému se buď nevěnuje pozornost, nebo se řeší pomalu.

3.4. Důvody pro nespokojenost Polonie vyplývající z polsko-německého dialogu

Na základě zmíněných prohlášení a zpráv vyplývají tři základní problémy, se kterými se německá Polonia potýká – asymetrie v polsko-německé sousedské smlouvě, finanční prostředky a výuka polského jazyka. Následující část práce se bude těmto problémům věnovat.

3.4.1. Asymetrické pojmenování menšin ve smlouvě

V Německu se pro polskou diasporu používá pojem Polonia (Auslandspolentum), nebo také Poláci usídlení v Německu (in Deutschland angesiedelte Polen). Později se pojem polská menšina začal užívat v souvislosti s členy Spolku Poláků v Německu (*Bund der Polen in Deutschland*), kteří mají německé občanství. O těchto občanech se rovněž mluví jako o německých občanech s polskými kořeny. Problém s pojmenováním nastal při vytváření polsko-německé sousedské smlouvy v roce 1991, kde se objevila asymetrie v označení německé a polské národnostní skupiny. Na jedné straně se v polsko-německé sousedské

¹⁴⁴ Auswärtiges Amt - Deutsch-polnische Zusammenarbeit - Woidke: "Polnische Mitbürger sind Bereicherung für Leben und Wirtschaft". [online]. Copyright © 1995 [cit. 30.10.2017]. Dostupné z: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/AAmt/Koordinatoren/D-PL-Koordinator/Aktuell/161116-Polnische_Mitbuerger.html

¹⁴⁵ PolenMobil – Polen in der Schule. *Polen in der Schule* [online]. [cit. 30.10.2017] Dostupné z: <http://www.poleninderschule.de/polenmobil/>

smlouvě o Němcích žijících v Polsku hovoří jako o “příslušnicích německé menšiny v Polsku, tzn. o osobách s polským občanstvím, které mají německý původ, nebo se hlásí k německému jazyku, kultuře či tradici“, a na straně druhé se Poláci v Německu označují jako “ osoby s německým občanstvím v SRN, které mají polský původ, nebo se hlásí k polskému jazyku, kultuře a tradici“. ¹⁴⁶ Je tedy zřejmé, že polsko-německá sousedská smlouva polskou skupinu neoznačuje jako národnostní menšinu, jako je tomu v případě německé menšiny. Na základě tohoto asymetrického pojmenování se polská strana domnívá, že německá Polonie nemá práva náležící národnostní menšině a ochrana Poláků je kvůli tomu omezena, protože záleží na Německu, jakou ochranu uzná za vhodnou. ¹⁴⁷

Pro odlišná označení jednotlivých skupin existuje několik důvodů. Prvním důvodem je heterogenním složení polské skupiny. Polonia je tvořena dvěma hlavními skupinami Poláků, a to s polským a s německým občanstvím. Poláci s polským občanstvím se touto problematikou většinou nezabývají. Naopak Poláci s německým občanstvím, přesněji řečeno Němci s polským přistěhovaleckým původem, se dále dělí do různých skupin podle doby příchodu, podle účelu příchodu a jiných kritérií, která jsem již zmiňovala. ¹⁴⁸

Dalším důvodem je německý postoj k migrantům. Německo jako mnoho dalších západních mocností se stalo častým cílem migračních vln. Ochranu národnostních skupin Německo dělí na dvě úrovně, a to ochrana národnostních menšin na jedné straně a ochrana kulturní identity migrantů na straně druhé. Poláci, kteří nemají německé občanství, spadají podle Německa pod ochranu náležící migrantům, neboť pouze autochtonní skupiny mají nárok na ochranu náležící národnostní menšině. Polákům s německým občanstvím náleží ochrana běžného německého občana. ¹⁴⁹

To, že existuje v polsko-německé sousedské smlouvě jistá asymetrie, která se týká

¹⁴⁶ JANUSZ, G. Die Problematik und rechtliche Situation der polnischen Minderheit in Deutschland. In: SCHWEISFURTH, Theodor, Deutschland, Polen, Tschechien - auf dem Weg zur guten Nachbarschaft, Berlin: Springer 1999, s.300, ISBN 3-540-65067-9

¹⁴⁷ BARCZ, Jan. Die polnische Gruppe und die deutsche Minderheit: die Frage der Begriffsdisparität im Vertrag Polen –BRD vom 17.Juni 1991. Verhandlungsbedingungen und rechtliche Konsequenzen. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

¹⁴⁸ BARCZ, Jan. Die polnische Gruppe und die deutsche Minderheit: die Frage der Begriffsdisparität im Vertrag Polen –BRD vom 17.Juni 1991. Verhandlungsbedingungen und rechtliche Konsequenzen. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

¹⁴⁹ BARCZ, Jan. Die polnische Gruppe und die deutsche Minderheit: die Frage der Begriffsdisparität im Vertrag Polen –BRD vom 17.Juni 1991. Verhandlungsbedingungen und rechtliche Konsequenzen. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

pojmenování obou menšin, se popřít nedá. Na druhou stranu ze smlouvy vyplývají pro polskou skupinu práva a ochrana, které běžně mají národnostní menšiny, což se odchyľuje od normálního mezinárodního standardu.¹⁵⁰ Specialista na dané téma, Grzegorz Janusz, v knize Deutschland, Polen, Tschechien – Auf dem Weg zur guten Nachbarschaft tvrdí, že terminologie v tomto případě nehraje až tak významnou roli. Naopak je dle jeho soudu taková situace výhodná pro polskou stranu, neboť práva přislíbená v polsko-německé susedské smlouvě se vztahují i na polské migranty bez německého občanství. To by ovšem nebylo možné v momentě, kdy by polsko-německá susedská smlouva výslovně hovořila o polské menšině.¹⁵¹

Polsko-německá susedská smlouva představuje právní rámec pro zachování vlastní národní identity, který platí pro rozdílné polské skupiny. Rozhodující při tom je, jak moc chce daný jedinec svou kulturu zachovat a zdali vůbec. Polsko-německá susedská smlouva otevírá tudíž další možnost, která je výhodná především pro skupinu přesídlenců, kteří přišli z Polska jako tzv. Němci ve smyslu článku 116 odstavce 1 Základního zákona, ale stále jsou silně propojeni s “ polským jazykem, kulturou a tradicí”¹⁵² Pro různé skupiny osob, které patří k Polonii, je tedy nejdůležitější, že jim polsko-německá susedská smlouva zaručuje stejná práva jako členům národnostní menšiny.¹⁵³

Každopádně již název smlouvy “o pokojné spolupráci a dobrých susedských vztazích” vypovídá o tom, že je v zájmu obou států si vzájemně vycházet vstříc a budovat své vztahy, tudíž tato smlouva neslouží jako právní základ pro restriktivní opatření. Naopak nabízí prostor pro další rozvoj.¹⁵⁴

Názory odborníků se liší, například předseda Spolku Poláků v Německu (Rodlo),

¹⁵⁰ BARCZ, Jan. Die polnische Gruppe und die deutsche Minderheit: die Frage der Begriffsdisparität im Vertrag Polen – BRD vom 17. Juni 1991. Verhandlungsbedingungen und rechtliche Konsequenzen. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

¹⁵¹ JANUSZ, G. Die Problematik und rechtliche Situation der polnischen Minderheit in Deutschland. In: SCHWEISFURTH, Theodor, Deutschland, Polen, Tschechien - auf dem Weg zur guten Nachbarschaft, Berlin: Springer 1999, s.300, ISBN 3-540-65067-9

¹⁵² Vertrag zwischen Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 17. Juni 1991

¹⁵³ BARCZ, Jan. Die polnische Gruppe und die deutsche Minderheit: die Frage der Begriffsdisparität im Vertrag Polen – BRD vom 17. Juni 1991. Verhandlungsbedingungen und rechtliche Konsequenzen. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

¹⁵⁴ BARCZ, Jan. Die polnische Gruppe und die deutsche Minderheit: die Frage der Begriffsdisparität im Vertrag Polen – BRD vom 17. Juni 1991. Verhandlungsbedingungen und rechtliche Konsequenzen. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s.689. ISBN 978-83-7151-018-2

Marek Wójcicki, tvrdí, že polská menšina má de facto statut národnostní menšiny platný již od roku 1937, neboť polsko-německé smlouvy z roku 1937, které statut národnostní menšiny Poláků přiznávaly, nebyly zrušeny. Dle jeho názoru rovněž sousedská smlouva z roku 1991 zajišťuje rovnocenné postavení oběma menšinám, avšak Německo podle něj stále nenaplnilo požadavky smlouvy.¹⁵⁵ Státní tajemník německého Ministerstva vnitra, Christoph Berger, má na věc jiný pohled. Dle jeho názoru by statut národnostní menšiny mohl být nanejvýš přiznám Polákům v Porúří, kteří tam přišli již v 19. století a lze je považovat za autochtonní menšinu. Ale uznání celé polské skupiny je vyloučené, hlavně z toho důvodu, že by se to stalo precedentem pro ostatní národnostní skupiny.

Zajímavé je, že polská vláda také nepožadovala přiznání národnostního statutu na rozdíl od Svazu Poláků v Německu (Rodlo), ta především upozorňovala na vzniklou asymetrii a deficity v polsko-německé sousedské smlouvě.¹⁵⁶

Německo je otevřené jednáním u kulatých stolů a úpravám v polsko-německé smlouvě, ale status národnostní menšiny odmítá polské skupině uznat, neboť nesplňují všechna kritéria, která by měla.¹⁵⁷ Spolková vláda tuto záležitost považuje za vyřízenou již od samého počátku, kdy došlo záměrně k odlišnému pojmenování Polonie a německé menšiny v polsko-německé sousedské smlouvě, přičemž oba dva státy v té době vycházely z toho, že v Německu není žádná polská menšina a naopak, že v Polsku německá menšina je. Zmiňuje, že také nezaznamenala nějaké podněty ve spojitosti se statutem národnostní menšiny a nevidí v tomto ohledu žádný problém, neboť na dnešním německém území se polská menšina nenachází. Spolková vláda vlastně i zpochybňuje, do jaké míry byl statut národnostní menšiny Polonii uznán v době Výmarské republiky. Výmarská ústava totiž nezmiňuje polskou menšinu ve smyslu „*nationale Minderheit*“, ale polskou menšinu ve smyslu „*Volksgruppe*“, což v doslovném překladu znamená národnostní skupina. Navíc ty oblasti, na kterých se vyskytovala polská menšina a které byly důvodem pro poskytnutí takové ochrany, jsou v dnešní době opět součástí Polska. Tudíž podle Spolkové vlády není důvod k uznání statutu

¹⁵⁵ Schwierige Nachbarschaft: Polen verlangen Minderheitenstatus in Deutschland - WELT. *Nachrichten, Hintergründe, News & N24-Videos - WELT* [online]. Copyright © WeltN24 GmbH. Alle Rechte vorbehalten. [cit. 31.10.2017]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article13421762/Polen-verlangen-Minderheitenstatus-in-Deutschland.html>

¹⁵⁶ Streitfall Minderheitenstatus | Fokus Südosteuropa | DW | 10.05.2011. [online]. Copyright © 2017 Deutsche Welle [cit. 31.10.2017]. Dostupné z: <http://www.dw.com/de/streitfall-minderheitenstatus/a-15063984>

¹⁵⁷ Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Azize Tank, Sabine Zimmermann, Nicole Gohlke, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE, Drs 18/8949, Stand der Umsetzung des deutsch-polnischen Nachbarschaftsvertrages, insbesondere des polnischen Muttersprachunterrichtes, Deutscher Bundestag, 18. Wahlperiode

národnostní menšiny polské skupině. Po vzniku Spolkové republiky Německo, byla přijata Rámcová úmluva Evropské rady o ochraně národnostních menšin z roku 1995. V této souvislosti přijalo Německo konkrétní podmínky pro uznání statutu národnostní menšiny, a právě tyto podmínky Polonia nesplňuje.¹⁵⁸

3.4.2. Financování

Německá Polonia získává část finančních prostředků od polské vlády a část od německé. V Polsku je tradičně za státní podporu zahraničních Poláků zodpovědný Senát. V rámci Senátu existují výbory, které se zabývají situací Polonie ve světě a komunikují s jejími organizacemi. Podle aktuální potřeby se vytvoří finanční balíčky například pro vzdělání a školství, integraci do společnosti nebo kulturu. Polonia pak prostředky získá přes nevládní organizace. Finanční prostředky poskytuje také polské Ministerstvo zahraničních věcí. Zde to funguje tak, že ministerstvo přiděluje finance zahraniční misím dle toho, jak je v dané lokalitě Polonia velká a činná.¹⁵⁹

V Německu Polonia získávala peníze nejprve od Ministerstva vnitra. Později v roce 1998 byl založen úřad Pověřence Spolkové vlády pro kulturu a média (BKM), do jehož kompetencí spadá i financování kulturních projektů polské diaspory.¹⁶⁰ Dříve projekty hodnotila Polská rada v Německu, kterou financovalo Ministerstvo vnitra a sloužilo k těmto účelům. V minulosti došlo ke konfliktní situaci, kdy Polská rada změnila předsednictvo, Ministerstvo vnitra přestalo Radu financovat, a dokonce požadovalo navrácení finančních příspěvků, které byly rozděleny mezi členské organizace Polské rady. Polská strana to tehdy vnímala jako trest za neposlušnost nového předsednictva a zpochybnila tak, nestrannost této instituce. Spor se dokonce dostal až před soud, který skončil ve prospěch Polské rady, jejíž předsednictvo bylo zproštěno veškerých obvinění.¹⁶¹

Polské organizace se od založení této instituce setkávaly s problémy, kdy jim nebylo

¹⁵⁸ Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Azize Tank, Sabine Zimmermann, Nicole Gohlke, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE, Drs 18/8949, Stand der Umsetzung des deutsch-polnischen Nachbarschaftsvertrages, insbesondere des polnischen Muttersprachunterrichtes, Deutscher Bundestag, 18. Wahlperiode

¹⁵⁹ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

¹⁶⁰ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

¹⁶¹ Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wiesław Lewicki

schváleno mnoho projektů. Stěžovaly si především na to, že neexistují jasná pravidla pro získání finančních prostředků. V roce 2005 tyto problémy Konvent projednával s BKM. Výsledkem bylo vytvoření dokumentu "Festlegung der Förderpraxis für Projekte des Konvents der Polnischen Organisationen in Deutschland", ten vytvářel jasný rámec pro schvalování kulturních projektů. Bylo dohodnuto, že projekty budou posuzovat Konvent a odborná porota, přičemž konečné slovo bude mít BKM. Veškeré budoucí změny budou projednány jak v BKM, tak i v Konventu.¹⁶²

V praxi komunikace mezi Konventem a BKM nefungovala. Neexistovaly jednotné podmínky, podle kterých by polské organizace mohly odevzdávat návrhy na projekty tak, aby získávaly finanční dotace. Mnoho projektů jim bylo zamítnuto, protože neměly celostátní rozsah, ale byly spíše lokálního charakteru. Přičemž na finanční podporu mají nárok ty projekty, které mají dosah na vícero spolkových zemí. Polským organizacím bylo řečeno, že jejich projekty budou mít větší šanci uspět, pokud se žádost podá v minimálně třech zemích. To bylo pro polské organizace jednak velmi finančně náročné a za druhé některé projekty, pořádané především regionálními organizacemi, na tyto finance téměř nedosáhly, protože byly regionálního charakteru. Konvent, který tuto záležitost řešil, se osobně potýkal s takovým problémem při vytváření oficiálních internetových stránek, jejichž financování mělo být zajištěno Spolkovou vládou, ale BKM projekt zamítla.

V současné době je situace klidnější, o projektech rozhoduje odborná porota, jejíž předsedou je zástupce BKM, účastní se také zástupce Konventu polských organizací a polský velvyslanec. Při výběru projektu se dbá na vysokou uměleckou nebo kulturní kvalitu, projekty musí být polského nebo polsko-německého charakteru. Každý projekt může získat maximálně 25 000 euro. Stejný projekt nesmí být financován několik let po sobě.¹⁶³

Díky jednáním u kulatých stolů a kongresů se podařilo zajistit finanční obnos, který Polonia pravidelně získává. Pro Dokumentační centrum pro kulturu a dějiny Poláků v Německu je vyčleněno 300 000 euro ročně. Fond o výši 300 000 euro je určen pro polské kulturní projekty po celém Německu a poté 80 000 euro pro fungování Polské kanceláře v Berlíně a internetový portál Polonia Viva. Tyto prostředky však nestačí k pokrytí všech nákladů, tudíž si polské organizace hledají vlastní finanční prostředky z řad privátních

¹⁶² Stellungnahme der Polonia, Konvent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wieslaw Lewicki

¹⁶³ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

zdrojů.¹⁶⁴

3.4.3. Výuka polského jazyka jako mateřského jazyka

Výuka polského jazyka je jednou z oblastí, se kterou Polonia není spokojená. Polsko-německá sousedská smlouva obě strany zavazuje k tomu, aby umožnily přístup k jazyku a kultuře národnostním skupinám opačného státu, včetně založení škol, na kterých bude probíhat výuka v obou jazycích. Zároveň s podepsáním polsko-německé sousedské smlouvy byl založen i Deutsch-Polnische Jugendwerk, který měl přispívat ke studentské a mládežnické výměně. Umožnit tak studentům obou zemí seznámit se s kulturou a jazykem sousedního státu a vlastně umožnit tak i studentům národnostních skupin studovat ve své mateřské zemi v rámci výměnného programu.¹⁶⁵ Polsko-německá sousedská smlouva byla později v roce 1999 doplněna německo-polskou smlouvou o kulturní spolupráci. Hlavním předmětem této smlouvy bylo vysílání polských učitelů do Německa, nebo přisun polských učebnic a jiných materiálů, které jsou nadále i dnes zdarma zasílány polským Ministerstvem školství.¹⁶⁶

Výuka polského jazyka může probíhat dvěma způsoby. Polský jazyk lze vyučovat jako cizí jazyk, nebo jako mateřský jazyk. V prvním případě existuje mnoho příležitostí pro zájemce o polský jazyk. Například existují předškolní programy, kde se děti setkávají s polským jazykem. Na základních školách si pak děti mohou zvolit polský jazyk jako druhý cizí jazyk vedle angličtiny. Více příležitostí existuje v pohraničí, kde se polských dětí vyskytuje více než všude jinde. Existují různé výměnné programy jako například Kopernikus od roku 2005, které mají zvýšit zájem o polský jazyk. Nebo zajímavé jsou také polsko-německé státní evropské školy, kde se německy i polsky mluvící děti už od první třídy učí polský jazyk, nebo jsou předměty dvojjazyčně vykládány, takovým příkladem je třeba Goerdeler -Grundschule v Berlíně, nebo Robert-Jungk-Oberschule.¹⁶⁷

Naopak výuka polského jazyka jako mateřského jazyka tak běžná není. Taková výuka

¹⁶⁴Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, Ōzdroj: Dipl. Ing. Wieslaw Lewicki

¹⁶⁵ Zur Situation des Polnischunterrichts in der Bundesrepublik Deutschland, Beschluss der Kulturministerkonferenz vom 22.08.1991 i.d.F. vom 02.05.2017.pdf, Online dostupné: www.kmk.org/.../1991_08_22-Situation_Polnischunterricht.pdf

¹⁶⁶ Kleine Anfrage der Abgeordneten Azize Tank, Sabine Zimmermann, Nicole Gohle, Andrej Hunko, Katrin Kuner, Norbert Müller, Katrin Werner und der Fraktion DIE LINKE, Drs 18/8949, 22.6.2016, Stand der Umsetzung des deutsch-polnischen Nachbarschaftsvertrages, insbesondere des polnischen Muttersprachunterrichtes

¹⁶⁷ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

se dá přirovnat k našemu předmětu Český jazyk. Děti již jazyk plynule ovládají, pouze se učí gramatická a stylistická pravidla a literaturu. V lepším případě, probíhá výuka i ostatních předmětů v polském jazyce.¹⁶⁸ Polská skupina je s úrovní takové výuky polského jazyka v Německu nespokojená, proto se výuka stala jedním z bodů tzv. *Stellungnahme der Polonia*, kterou Konvent polských organizací v Německu připravil k prvnímu kulatému stolu v roce 2011. Kde se uvádí, že v roce 2011 se v Polsku učilo německý jazyk jako mateřský jazyk 38 000 dětí, což odhadem činilo 90 % dětí německé menšiny. Přibližně 600 učitelů vyučovalo v té době německý jazyk na cca 530 polských školách, kde studenti měli v průměru 4 hodiny týdně výuku v německém jazyce. Na tuto výuku dostala německá menšina finanční podporu ve výši 15 miliónů eur (přes 63 miliónů zlotých v roce 2008).¹⁶⁹ V Německu se polskému jazyku, jako mateřskému jazyku, učilo ve stejné době přibližně 8 500 dětí. Z toho přibližně 3 500 dětí výuku absolvovalo na veřejných německých školách a přes 4 000 dětí na kurzech polských organizací a přes 1 000 dětí se vyučovali v rámci Ministerstva školství. Dohromady se tedy polsky učilo 3 % dětí polské diaspory. Nemluvě o finančních dotacích, které jsou v porovnání s dotacemi pro německou menšinu velmi malé.¹⁷⁰

K příležitosti 20. výročí polsko-německé sousedské smlouvy v rámci kulatého stolu byl vytvořen výbor pro spolupráci v oblasti vzdělávání, který měl čtyři pracovní skupiny. Ty se zabývaly předškolní a základní výukou, odbornou výukou, vysokoškolským vzděláním a výukou mateřského jazyka. Díky těmto pracovním skupinám je možné v posledních letech zaznamenat novou dimenzi rozvoje v této oblasti.¹⁷¹

Řešení této otázky je poměrně složité a není možné ho řešit na spolkové úrovni, neboť školství patří mezi výhradní kompetence spolkových zemí. Je tudíž na uvážení zemské vlády, jak bude k této problematice přistupovat. V současné době je možné studovat mateřský polský jazyk v předškolním a školním stupni v Berlíně, kde jsou školky a školy s dvojjazyčným programem. Také v Braniborsku, Hesensku, Severním Porýní-Westfálsku a Sasku existují intenzivní jazykové kurzy na základních školách. Výuku polského jazyka jakožto mateřského jazyka nabízí pak Severní Porýní-Westfálsko, ale pouze na prvním stupni

¹⁶⁸ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

¹⁶⁹ Stellungnahme der Polonia, Konvent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wiesław Lewicki

¹⁷⁰ Stellungnahme der Polonia, Konvent Polskich Organizacji w Niemczech, zdroj: Dipl. Ing. Wiesław Lewicki

¹⁷¹ Zur Situation des Polnischunterrichts in der Bundesrepublik Deutschland, Beschluss der Kulturministerkonferenz vom 22.08.1991 i.d.F. vom 02.05.2017, pdf, Online dostupné: www.kmk.org/.../1991_08_22-Situation_Polnischunterricht.pdf

(Primarstufe) a v první části druhého stupně (Sekundarstufe I), dále potom Braniborsko, Thüringen, Brémy, Hamburk. Pověšinou je ale studium časově omezeno, například Brémách od třetího do šestého ročníku, potom je možné učit se polsky jako první, druhý nebo třetí cizí jazyk. To je ovšem kontraproduktivní, protože se ve stejné skupině ocitnou rodilí mluvčí společně se studenty, pro které je polský jazyk opravdu cizí jazyk.¹⁷² Na školách, kde se polský jazyk vyučuje v rámci běžné výuky, není tento předmět povinný a většinou probíhá odpoledne nad rámec běžné výuky.¹⁷³

V devíti spolkových zemích je možné složit maturitní zkoušku z polského jazyka. Těmito zeměmi jsou Bavorsko, Berlín, Braniborsko, Brémy, Meklenbursko-Pomořansko, Dolní Sasko, Hamburk, Sasko a Hesensko.¹⁷⁴

Ve výuce polského jazyka coby mateřské řeči se angažují především polské organizace, polské školní spolky, velvyslanectví a konzuláty. Ty nabízejí výuku především v podobě večerních, sobotních nebo letních škol. V současné době je poměr žáků v privátním a veřejném sektoru srovnatelný.¹⁷⁵

Obecně však ze zprávy Ministerstva kultury nevyplývá, že by se měla tato situace nějak zvlášť měnit ve prospěch polské národnostní skupiny. Naopak se řeší otázky, jak udělat polský jazyk atraktivním pro německé studenty, zvýšit účast na polských jazykových olympiádách a podobně.

Nadcházející tabulka uvádí počet školáků, kteří se učí polský jazyk. Údaje jsou rozděleny podle jednotlivých spolkových zemí. Nejvyšší čísla se objevují v Severním Porýní-Westfálsku, v Sasku, v Braniborsku, v Meklenbursku-Předním Pomořansku a v Berlíně, což jsou spolkové země s největším výskytem Poláků a Němců s polskými kořeny. Dále tabulka uvádí čísla dle jednotlivých školních roků. Na základě těchto údajů můžeme říct, že ve většině zemí se počet žáků zvýšil, ale rozhodně ne ve všech. Pokles lze pozorovat například v Hamburku, v Braniborsku nebo také v Brémách. Některé země údaje neuvádí,

¹⁷² Zur Situation des Polnischunterrichts in der Bundesrepublik Deutschland, Beschluss der Kulturministerkonferenz vom 22.08.1991 i.d.F. vom 02.05.2017.pdf, Online dostupné: www.kmk.org/.../1991_08_22-Situation_Polnischunterricht.pdf

¹⁷³ Strategienpapier "Förderung der Herkunftssprache Polnisch", Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 20.06.2013, Online dostupné: www.kmk.org/.../2013_06_20-Strategiepapier-Polnisch.pdf

¹⁷⁴ Zur Situation des Polnischunterrichts in der Bundesrepublik Deutschland, Beschluss der Kulturministerkonferenz vom 22.08.1991 i.d.F. vom 02.05.2017.pdf, Online dostupné: www.kmk.org/.../1991_08_22-Situation_Polnischunterricht.pdf

¹⁷⁵ NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

pravděpodobně z toho důvodu, že je množství žáků zanedbatelné.

Počet školáků učících se polsky podle spolekové země ve školním roce:									
	2008/2009	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
BW	79	92	84	131	112	131	122	131	x
BY	9	11	19	14	32	20	26	35	x
BE	445	515	516	626	x	x	x	591	x
BB	2195	2105	1743	1876	x	x	x	1745	x
HB	x	x	200	187	x	x	x	105	x
HH	x	x	x	410	x	x	x	x	123
HE	x	x	x	133	x	x	x	130	x
MV	677	552	555	607	x	x	x	816	x
NI	155	145	159	161	126	266	310	335	x
NW	2019	2150	1945	2081	1445	1108	2248	4548	x
RP	x	x	x	325	288	327	445	424	x
SN	1689	1735	1827	1811	x	x	x	2222	x
SL, ST, SH, TH - údaje nejsou k dispozici									

176

¹⁷⁶ Zur Situation des Polnischunterrichts in der Bundesrepublik Deutschland, Beschluss der Kulturministerkonferenz vom 22.08.1991 i.d.F. vom 02.05.2017, pdf, Online dostupné: www.kmk.org/.../1991_08_22-Situation_Polnischunterricht.pdf

4. Závěr

Téma, které jsem si pro svou práci zvolila, je rozsáhlé a dá se pojmout z několika hledisek. Já jsem se rozhodla pro zhodnocení polsko-německého dialogu po podepsání polsko-německé sousedské smlouvy z roku 1991. Existují zásadní milníky, které byly pro tento dialog nejvýznamnější. Jedná se o dva kulaté stoly a tři kongresy. Přičemž nejvýznamnější byl první kulatý stůl v roce 2011, který se pořádal k příležitosti 20. výročí podepsání polsko-německé sousedské smlouvy. Výsledkem bylo společné prohlášení zahrnující oblasti, které je nutné upravit ke spokojenosti obou dvou stran. Ačkoliv se obě strany dohodly na každoročním pořádání takových setkání, konal se další kulatý stůl až v roce 2016 nyní k příležitosti 25. výročí, který v podstatě zhodnotil, zda se plánované kroky z roku 2011 naplnily či nikoliv. Byl to doposud poslední kulatý stůl a podle získaných informací se zatím žádný ani neplánuje. Dalo by se říct, že funkci kulatých stolů, převzaly tzv. Kongresy polských organizací, které se konaly již tři, a to v roce 2012, 2014 a 2015. Těchto setkání, která pořádají polské organizace, se účastní vždy zástupci politických stran, kontaktní osoby ze spolkových zemí, zástupci polské vlády a německé menšiny v Polsku, to svědčí o tom, že se jedná o událost nemalého významu. Zároveň i účast z německé strany svědčí o angažovanosti Německa v této oblasti.

Na základě výstupů z těchto setkání jsem došla k závěru, že získání statutu národnostní menšiny, není hlavní požadavek německé Polonie, jak jsem se na počátku své práce domnívala. Je pravda, že se ozývají hlasy přicházející především ze Spolku Poláků v Německu „Rodlo“, které se odvolávají na předválečný statut národnostní menšiny a rádi by tento statut opět obnovili. Tento požadavek, však díky jasným německým argumentům, není tématem číslo jedna v polsko-německých vztazích. Naopak předmětem diskuze jsou jiné polské požadavky, a to naplnění polsko-německé sousedské smlouvy, financování nebo výuka polského jazyka.

Odpověď na otázku, která mně přivedla k této práci je, že podle Německa není možné německé Polonii statut národnostní menšiny uznat, neboť se jedná o heterogenní skupinu, není na dnešním německém území původní a její uznání by mohlo být impulsem pro další národnostní skupiny požadovat statut národnostní menšiny, jako například pro Turky nebo Italy.

Je pravda, že je polská skupina heterogenní, neboť její členové mají různý přistěhovalecký původ. Otázkou je, na kolik lidí by se status národnostní menšiny vztahoval, protože jednou z podmínek pro uznání je, že tito lidé musí mít německé občanství. To ovšem všichni Poláci zdaleka nespĺňují, tudíž si troufám tvrdit, že toto postavení národnostní menšiny de facto přináší pro německou Polonii mnoho výhod.

S argumentem, že německá Polonie není na německém území autochtonní, nejsem zcela ztotožněna. Je sice pravda, že po druhé světové válce se hranice posunuly na západ a polské obyvatelstvo se opět ocitlo na „domácí půdě“ a co víc, vznikla naopak německá menšina v Polsku, ale dvě století před druhou světovou válkou, kdy se část Polska stala součástí Pruska, sehrála velkou roli. Dle mého názoru bylo přirozené, že se polské obyvatelstvo v rámci Pruského království přesouvalo, za lepšími životními podmínkami. Pravděpodobně nikdo tehdy nepředpokládal, že Polsko bude ještě kdy existovat jako samostatný stát. Domnívám se, že Poláci se na německém území vyskytují již tak dlouho (od 18. století), přičemž zakládali své spolky, banky, školy a jiné instituce, že je možné je považovat za tradičně vyskytující se skupinu na německém území.

Uznání polské skupiny by znamenalo, že by musela být uznaná i turecká či italská etnická skupina. Taková situace by mohla opravdu nastat a vzhledem k dnešní době xenofobie a uprchlické krize, by takové uznání mohlo rozpoutat chaos, který by mohl být snadno zneužitelný populistickými stranami. Na druhou stranu přirovnání Polonie k Turkům nebo Italům mi zde nepřijde adekvátní. Pominu-li historické události, jako trojí dělení Polska, nebo zánik Polska během druhé světové války ve prospěch Německa, ani turecká a ani italská diaspora nikdy nebyla v Německu již uznanou národnostní menšinou.

Jak již bylo zmíněno, přiznání národnostního statutu není tak velké téma, jako naplnění polsko-německé sousedské smlouvy z roku 1991. Přičemž zásadní problém spočívá ve financování polské skupiny a výuce polského jazyka. Je logické, že v momentě, kdy Polonia nebude mít finanční prostředky na své kulturní projekty, nebude moc ani pečovat a rozvíjet svou kulturu. S tím se pojí i další problémy, jako například stárnutí členské základny polských organizací, které vlastně nemají dostatek prostředků na to, aby se staly lukrativnějšími pro mladší generace. V současné době spolková vláda poskytuje Polonii 300 000 euro na kulturní projekty, 300 000 euro je vyhrazeno pro Dokumentační centrum a 80 000 euro pro fungování Polské kanceláře v Berlíně a internetový portál Polonia Viva. Podle polských představitelů je to nedostatek peněz a v porovnání s německou menšinou

v Polsku je to zanedbatelná částka. Je pravda, že německá menšina dostává více vládních finančních prostředků než Polonia, ale domnívám se, že je to proto, že Polsko německou menšinu uznalo jako národnostní menšinu, ne na základě rozdílného naplňování polsko-německé sousedské smlouvy, v té není uvedena výše finanční podpory, které se národnostním skupinám mají přiznávat.

Polonia je nespokojená s výukou jejich mateřského jazyka v Německu. Je to oblast, která také úzce souvisí s nedostatečným financováním. Výuka mateřského menšinového jazyka je vždy komplikovaná, neboť státní školy nemohou umožnit výuku v polském jazyce pouze pro pár dětí, to by bylo totiž pro spolkové země velmi finančně náročné. Výuka patří mezi výlučné pravomoci spolkových zemí, proto zde není na místě komunikace na spolkové úrovni, nebo odvolávání se na nenaplnění sousedské smlouvy ze strany Německa, protože v této oblasti závisí na schopnosti Polonie komunikovat se zemskými vládami. Což jim bylo umožněno tím, že v každé spolkové zemi byl vytvořen úřad kontaktní osoby pro záležitosti polské národnostní skupiny. Podle informací, které jsem získala, je výuka polského jazyka na státních základních školách možná, i když pouze na prvním stupni, poté si studenti polský jazyk mohou zvolit jako cizí jazyk.

Závěrem bych chtěla uvést, že ačkoliv Německo není ochotné Polonii uznat jako národnostní menšinu *de jure*, podniká kroky, které potvrzují přítomnost polské národnostní menšiny *de facto*. Polonia má svá média, organizace, instituce, školy, kostely atd. Polsko-německá sousedská smlouva z roku 1991 ji zajišťuje práva, která se běžně přisuzují národnostním menšinám. Samozřejmě existují oblasti, na kterých se dá stále pracovat, a věřím, že se to díky polsko-německého dialogu podaří. Je otázkou, zda Poláci v Německu, nebo přesněji němečtí občané s polským původem, jsou či nejsou, nebo měli by být či nikoliv národnostní menšinou, vlastně není na místě, neboť ve skutečnosti menšina nevzniká na základě státního nebo mezinárodního práva, či nějaké smlouvy. Přítomnost menšiny je fakt, který na území vzniká přirozeně a záleží na daném státu, jak tento fakt přijme.

Summary

In this thesis, I conclude that the Polish National Group does not ask for recognition of the status of a national minority, than for a fulfillment of the Polish-German Treaty on Good Neighborhood and Friendly Cooperation of 17 June 1991. To meet this goal, various meetings were held between Polish and German parties. Among the most important meetings are two roundtables in 2011 and 2015 and three congresses of Polish organizations in 2012, 2014 and 2016.

An important document adopted and discussed in these meetings is the *Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der Polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland der Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen güber Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 1991*. The document defines goals and steps that should lead to the elimination of the problems of German Polonia. The main problem lies in the lack of funds, which is mainly due to the fact that the Polish national group is not recognized as a national minority. Lack of finance is then reflected in the functioning of Polish organizations or in the teaching of Polish language.

Although mentioned problems weren't solved, Germany shows an effort to be participated in a polish-german dialog and the willingness to find a common solution. This suggest that Germany does not perceive Poland as a national minority *de iure* but perceives it as a national minority *de facto*.

Použitá literatura

Knihy:

BARCZ, Jan. Die polnische Gruppe und die deutsche Minderheit: die Frage der Begriffsdisparität im Vertrag Polen –BRD vom 17.Juni 1991. Verhandlungsbedingungen und rechtliche Konsequenzen. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s. 689. ISBN 978-83-7151-018-2

GRAŚ, Andrzej. Rechtslage der Polen in Deutschland. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.) Polen in Deutschland: Integration oder Separation? Düsseldorf: Droste 2000, s. 123-141. ISBN 3-7700-1119-8

JANUSZ, G. Die Problematik und rechtliche Situation der polnischen Minderheit in Deutschland. In: SCHWEISFURTH, Theodor, Deutschland, Polen, Tschechien - auf dem Weg zur guten Nachbarschaft, Berlin: Springer 1999, s. 300, ISBN 3-540-65067-9

KERSKI, Basil. Das kulturelle Erbe polnischer. In: BINGEN, D., LOEW, P.O. (a kol.), Erwachsene Nachbarschaft, Die deutsch-polnischen Beziehungen 1991 bis 2011. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag 2011, s. 459, ISBN 978-3-447-06511-5

LESIUK W, Trzecielińska-Polus A., Unterschiedliche Definitionen, In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 102-122, ISBN 3-7700-1119-8

LOEW, Peter Oliver. Wir unsichtbaren: Geschichte der Polen in Deutschland. München: Beck, 2014. 336 s. ISBN 978-3-406-66708-4

MROWKA, Heinrich. "Polonia" Organisationen und ihre deutschen Ansprechpartner. Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.) Polen in Deutschland: Integration oder Separation? Düsseldorf: Droste 2000, s. 213-236. ISBN 3-7700-1119-8

SANDORSKI, Jan. Das Problem der Auslandspolen im vereinten Deutschland. In: GÓRALSKI, Witold M., Historischer Umbruch und Herausforderung für die Zukunft, Warszawa: Instytut Stosunków Międzynarodowych 2011, s. 689. ISBN 978-83-7151-018-2

WÓYCICKI, Kazimierz; Polen, Deutsche, Europäer...Identitätsbewusstsein und Gruppenbindung am Beispiel Düsseldorf. In: Anna Wolff-Poweska/ Eberhard Schulz (Hrsg.), Polen in Deutschland, Integration oder Separation, Düsseldorf: Droste 2000, s. 237-269, ISBN 3-7700-1119-8

Články:

KOSEL, Heiko, 1996. Právní postavení národnostních menšin v Německu od založení říše v roce 1871 až do současnosti, *Mezinárodní vztahy*, 31(4), 39-47, ISSN 0323-1844

ROMANIEC, Róza. 2013. Posel SP krytykuje "puste gesty wobec Polonii". In Deutsche

Welle. [online]. 7.8. [cit. 01.11.2017]. Dostupné z: <http://www.dw.de/pose%C5%82-sp-krytykuje-puste-gesty-wobec-polonii/a-16987731>

Dokumenty:

Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Azize Tank, Sabine Zimmermann, Nicole Gohlke, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE, Drs 18/8949, Stand der Umsetzung des deutsch-polnischen Nachbarschaftsvertrages, insbesondere des polnischen Muttersprachunterrichtes, Deutscher Bundestag, 18. Wahlperiode

BVFG, § 4 Spätaussiedler, online dostupné: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bvfg/gesamt.pdf>

Brief des Konvents an die Parteien, geschrieben von Konwent Polskich Organizacji w Niemcech, 6.9.2013, Dostupné z: <http://www.konwent.de/index.php/doniesienia-prasowe>

Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 1991, Warschau, 12.6.2011

Kleine Anfrage der Abgeordneten Azize Tank, Sabine Zimmermann, Nicole Gohle, Andrej Hunko, Katrin Kuner, Norbert Müller, Katrin Werner und der Fraktion DIE LINKE, Drs 18/8949, 22.6.2016, Stand der Umsetzung des deutsch-polnischen Nachbarschaftsvertrages, insbesondere des polnischen Muttersprachunterrichtes

NAGEL, Sebastian. Zwischen zwei Welten: kulturelle Strukturen der polnischsprachigen Bevölkerung in Deutschland, Analysen und Empfehlungen, Ifa-Dokumente svazek 1. 2009, Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen e.V. 2009, 111 s.

Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granica 2009, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, online dostupné v pdf: www.msz.gov.pl/resource/90f1454c-8ac1-439a-9e5f-ac2ca6a0f013

Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granica 2012, Ministerstwo Spraw Zagranicznych. online dostupné pdf: www.msz.gov.pl/resource/d44dcd91-ed03-4e64-a475-b56dbee5a46:JCR

Resolutionen des II. Kongress der Polnischen Organisationen in Deutschland Düsseldorf am 17. und 18. Oktober 2014, zdroj: Dipl. Ing. Wieslaw Lewicki

Stellungnahme der Polonia, Konwent Polskich Organizacji w Niemcech, zdroj: Dipl. Ing. Wieslaw Lewicki

Strategienpapier “Förderung der Herkunftssprache Polnisch”, Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 20.06.2013, Online dostupné: www.kmk.org/.../2013_06_20-Strategiepapier-Polnisch.pdf

Vertrag zwischen Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 17. Juni 1991

Zur Situation des Polnischunterrichts in der Bundesrepublik Deutschland, Beschluss der Kulturministerkonferenz vom 22.08.1991 i.d.F. vom 02.05.2017, pdf, Online dostupné:

www.kmk.org/.../1991_08_22-Situation_Polnischunterricht.pdf

E-zdroje:

Analyse: Zum Minderheitenstatus der polnischsprachigen Migranten in Deutschland | bpb. Bundeszentrale für politische Bildung | Demokratie stärken, Zivilgesellschaft fördern | bpb.de [online]. Copyright © AP [cit. 27.10.2017]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/internationales/europa/polen/40858/analyse>

Ausländer aus Polen in Deutschland bis 2016 | Statistik. • Statista - das Statistik-Portal: Statistiken, Marktdaten & Studien [online]. Copyright © Statista 2017 [cit. 25.09.2017]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/530499/umfrage/auslaender-aus-polen-in-deutschland/>

Auswärtiges Amt - Pressemitteilungen - Deutsch-Polnische Konferenz und Empfang zu Ehren der polnisch-stämmigen Menschen in Deutschland mit Außenminister Steinmeier. [online]. Copyright © 1995 [cit. 30.10.2017]. Dostupné z: <http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Meldungen/2016/161115-DEU-POL-Konferenz.html>

Auswärtiges Amt - Reden - Eröffnungsrede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier auf dem Empfang zu Ehren der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland. [online]. Copyright © 1995 [cit. 30.10.2017]. Dostupné z: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2016/161116_BM_Polonia.html

Auswärtiges Amt - Deutsch-polnische Zusammenarbeit - Woidke: "Polnische Mitbürger sind Bereicherung für Leben und Wirtschaft". [online]. Copyright © 1995 [cit. 30.10.2017]. Dostupné z: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/AAmt/Koordinatoren/D-PL-Koordinator/Aktuell/161116-Polnische_Mitbuerger.html

Bevölkerung mit Migrationshintergrund I | bpb. Bundeszentrale für politische Bildung | Demokratie stärken, Zivilgesellschaft fördern | bpb.de [online]. Copyright © bpb [cit. 04.04.2017]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/61646/migrationshintergrund-i>

BMI - Alle Meldungen - Deutsch-Polnischer Runder Tisch in Warschau mit neuer Dynamik. [online]. [cit. 10.11.2017] Dostupné z: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2015/02/koschyk-krings-runder-tisch-warschau.html>

BMI - Beratende Ausschüsse, Kontaktgremien und Ansprechpartner. [online]. [cit. 05.06.2017] Dostupné z: http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Gesellschaft-Verfassung/Nationale-Minderheiten/Gremien/gremien_node.html

Definicje, pojęcia dotyczące spraw polonijnych. [online]. Copyright © 2012 Ministerstwo Spraw Zagranicznych [cit. 15.11.2017]. Dostupné z: http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polonia/definicje_pojecia/

Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Dänische Minderheit. [online]. [cit. 06.04.2017] Dostupné z: <http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/daenische->

minderheit/daenische-minderheit_node.html

Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Deutsche Sinti und Roma. [online]. [cit. 06.04.2017]Dostupné z: http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/deutsche-sinti-roma/deutsche-sinti-roma_node.html

Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Friesische Volksgruppe. [online]. [cit. 06.04.2017]Dostupné z: http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/friesische-volksgruppe/friesen_node.html

Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Nationale Minderheiten und Sprachgruppen in Deutschland - Rechtsgrundlagen der Minderheitenpolitik. [online]. [cit. 24.04.2017] Dostupné z: <http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/rechtsgrundlagen-minderheitenpolitik/rechtsgrundlagen-minderheitenpolitik.html?nn=3792236>

Der Beauftragte für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten - Sorbisches Volk. [online]. [cit. 06.04.2017] Dostupné z: http://www.aussiedlerbeauftragter.de/AUSB/DE/Themen/nationale-minderheiten/sorbisches-volk/sorben_node.html

Deutsche Vertretungen Polen - Deutsche Minderheit. Deutsche Vertretungen Polen - Startseite [online]. Copyright ©1995 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <http://www.polen.diplo.de/Vertretung/polen/de/02-THEMEN/02-4-kultur-dt-minderheit/07-dt-minderheit/0-dt-minderheit.html>

Die Erwartungen der Polonia in Deutschland - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 02.10.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1719-oczekiwania-niemieckiej-polonii-w-rocznice-podpisannia-traktatu-2>

Dialog-Deutsch-Polnisches Magazin. Nr 95 2011, Deutsch-Polnische Gesellschaft Bundesverband. Online dostupné na: <https://www.dialogmagazin.eu/archiv.html>, pdf.

Media Polonia - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 16.11.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/pl/media-2/1165-media-polonia>

PolenMobil – Polen in der Schule. Polen in der Schule [online]. [cit. 30.10.2017] Dostupné z: <http://www.poleninderschule.de/polenmobil/>

Porta Polonica: Internetportal zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland | Das Polen Magazin. Das Polen Magazin | Home[online]. Copyright © Stadt Katowice [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <http://www.das-polen-magazin.de/porta-polonica-internetportal-zur-geschichte-und-kultur-der-polen-deutschland/>

Schwierige Nachbarschaft: Polen verlangen Minderheitenstatus in Deutschland - WELT. *Nachrichten, Hintergründe, News & N24-Videos - WELT* [online]. Copyright © WeltN24 GmbH. Alle Rechte vorbehalten. [cit. 31.10.2017]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article13421762/Polen-verlangen-Minderheitenstatus-in-Deutschland.html>

Staat & Gesellschaft - Migration & Integration - Statistisches Bundesamt (Destatis). Glossar, Begriffe zum Thema, Migrationshintergrund [online]. Copyright © diego cervo [cit. 16.08.2017].

<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/MigrationIntegration/Glossar/Migrationshintergrund.html?view=getColorboxEntry>

Staat & Gesellschaft - Migration & Integration - Statistisches Bundesamt (Destatis). [online]. Copyright © diego cervo [cit. 16.08.2017]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/MigrationIntegration/MigrationIntegration.html>

Streitfall Minderheitenstatus | Fokus Südosteuropa | DW | 10.05.2011. [online]. Copyright © 2017 Deutsche Welle [cit. 31.10.2017]. Dostupné z: <http://www.dw.com/de/streitfall-minderheitenstatus/a-15063984>

Über uns - Biuro Polonii. [online]. Copyright © 2015 Your Company. All Rights Reserved. Designed By JoomShaper [cit. 14.11.2017]. Dostupné z: <http://www.polonia-biuro.de/de/ueber-uns>

Was ist der Runde Tisch? - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 08.10.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/8-polonia/artyku3/1178-co-to-jest-oktagly-stol>

II. Kongres Organizacji Polskich w Düsseldorfie. *Aktualności* [online]. Copyright © 2017 Institut Polonicus. All Rights Reserved. [cit. 07.11.2017]. Dostupné z: <http://institut-polonicus.eu/index.php/projekty/57-relacja-z-ii-kongresu-organizacji-polskich-w-niemczech-duesseldorf-2014>

III Kongress der Polnischen Organisationen in Deutschland – Eindrücke - Polonia VIVA. [online]. Copyright © 2008 [cit. 11.11.2017]. Dostupné z: <http://poloniaviva.eu/index.php/de/31-uncategorised/1692-iii-kongress-der-polnischen-organisationen-in-deutschland-eindruecke>

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno:

Marcela Cimfllová

E-mail:

cimfllova@email.cz

Semestr:

II.

Akademický rok:

2015/2016

Název práce:

Postavení polské menšiny v Německu

Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):

IV., 2016/2017

Vedoucí diplomového semináře:

doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D.

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.

V čem se oproti původnímu zadání změnil cíl práce?

Cílem práce je analyzovat postavení polské menšiny v Německu, která od 90.let 20. století usiluje o získání statusu národnostní menšiny, a provést výzkum zabývající se argumenty německé strany, která nesouhlasí s uznáním této menšiny.

Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?

Časově je výzkum omezen na 90.léta až po současnost.

Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?

Úvod

Teoretická část

- historický vývoj polské menšiny v Německu
- právní zakotvení menšin v Německu

Analytická část

- současné postavení polské menšiny (počet, původ, organizace)
- požadavky polské menšiny
- argumenty německé strany
- výhody a nevýhody plynoucí z uznání polské menšiny (pro Německo)

Závěr

Jakým vývojem prošla metodologická koncepce práce?

Pravděpodobně se bude jednat o kvalitativní výzkum, který bude uskutečněn pomocí metody jednopřípadové studie.

Které nové prameny a sekundární literatura byly zpracovány a jak tato skutečnost ovlivnila celek práce?

Doposud jsem vycházela z již uvedené sekundární literatury. Dále se zaměřím na politické diskuze a expertízy.

Charakterizujte základní proměny práce v době od zadání projektu do odevzdání tezí a pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech):

Jasně vymezení tématu. Stanovení cíle a výzkumné otázky. Výběr vedoucího práce.

Podpis studenta a datum:

Schváleno:

Datum

Podpis

Vedoucí práce

Vedoucí diplomového semináře

Seznam příloh

Příloha č. 1: Polsko-německá smlouva o dobrých sousedských vztazích a přátelské spolupráci z 17. června 1991

Příloha č. 2: Gemeinsame Erklärung des Runden Tisches zu Fragen der Förderung der deutschen Minderheit in Polen und der polnischstämmigen Bürger und Polen in Deutschland nach dem Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Polen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit vom 17.6.1991.